

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bakalářská práce

Aplikace Butlerova modelu na vývoj vybraných turistických destinací

Dominik VLASÁK

Vedoucí práce: Mgr. Jindřich Frajer PhD.

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s vyznačením všech použitých pramenů. Souhlasím se zveřejněním bakalářské práce podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů. Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

V Olomouci dne

.....

Dominik Vlasák

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora	Dominik Vlasák
Název práce	Aplikace Butlerova modelu na vývoj vybraných turistických destinací
Typ práce	Bakalářská
Pracoviště	Katedra geografie
Vedoucí práce	Mgr. Jindřich Frajer PhD.
Rok obhajoby práce	2019

Abstrakt

Tato bakalářská práce je zaměřena na oblast cestovního ruchu, konkrétně na turistické destinace. Zkoumán bude životní cyklus menších lokalit zaměřených na kulturní a historické lokality Libochovice a Ploskovice, které se nachází v Ústeckém kraji v České republice. Jejich vývoj bude zkoumán do minulosti pomocí rešeršní činnosti a terénního výzkumu s popisem různých faktorů, které měly vliv na jejich vývoj.

Klíčová slova: Butlerův model, životní cyklus destinace, okres Litoměřice

Abstract

This bachelor thesis is focused on tourism, namely tourist destinations. The life cycle of smaller localities focused on the cultural and historical sites of Libochovice and Ploskovice, which is located in the Usti Region in the Czech Republic, will be explored. Their development will be investigated in the past using search activities and field research describing various factors that have influenced their development.

Keywords: Butler's model, life cycle of a destination, Litoměřice district

Klíčová slova	Butlerův model
Počet stran	61
Jazyk	Český

Poděkování

Rád bych poděkoval panu profesoru Mgr. Jindřichu Frajerovi PhD. za vedení mé bakalářské práce, a především jeho za kvalitní vedení předmětu zabývající se mimo jiné problematikou nastíněnou v této práci. Dále bych rád poděkoval panu profesoru Miloslavu Šerému za přípravu na bakalářském prosemináři. Těž bych rád vyjádřil vděčnost všem provozním ve zkoumaných destinacích, kteří se mnou byli ochotni hovořit a také paní doktorce Vladimíře Lindnerové z NPÚ. V neposlední řadě též mé rodině za podporu při psaní této bakalářské práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přirodovědecká fakulta

Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Dominik VLASÁK
Osobní číslo: R16599
Studijní program: B1301 Geografie
Studijní obor: Geografie
Historie
Téma práce: Aplikace Butlerova modelu na vývoj vybraných turistických destinací
Zadávající katedra: Katedra geografie

Zásady pro vypracování

Butlerův model shrnuje obecný vývoj turistické destinace, který dle jeho interpretace zahrnuje několik fází od postupného objevování turistů, přes zapojování lokálních autorit až po možnou stagnaci, či ztrátu turistického potenciálu. Cílem bakalářské práce bude sledovat vývoj vybraných destinací cestovního ruchu v rámci ČR a identifikovat na něm jednotlivé fáze Butlerova modelu. Při zpracovávání práce se počítá s intenzivní rešeršní činností a regionálním výzkumem v terénu.

Rozsah pracovní zprávy: 5 000- 8 0000 slov
Rozsah grafických prací: podle potřeb zadání
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

BUHALIS, D. Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*. 2000, Vol. 21, Issue 1, pp. 97-116. ISSN 0261-5177.
BUTLER, R. W. *The Tourism Area Life Cycle. Vol. 1: Applications and Modifications*. Clevedon: Channel View Publications, 2006. 385 s. ISBN 1-84541-025-4.
BUTLER, R. W. *Tourism Area Life Cycle* [cit. 2012-12-10]. Oxford: Goodfellow Publishers, 2011. Dostupné na WWW: http://www.ibttl.co.uk/web_documents/tourism_area_life_cycle_original.pdf.
COOPER, C. et al. *Tourism: principles and practice*. 2nd ed. Harlow: Longman, 1998. xxxiv, 530 s. ISBN 0-582-31273-6.
Destinační společnosti v České republice [online]. Říjen 2009. Zpracovatel: DRING Consulting s.r.o [cit. 2012-06-20]. Dostupné na WWW: http://www.socr.cz/assets/aktivita/informacni-misto-pro-podnikatele/44_destinacni-spolecnosti-v-cr.pdf
INDROVÁ, J. *Cestovní ruch (základy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 119 s. ISBN 978-80-245-1252-5.
Butler, R.W. (2006c) *The Tourism Area Life Cycle Volume 2 Conceptual and Theoretical Issues*. Clevedon: Channelview Publications.
Butler, R.W. (1980) The concept of the tourist area life-cycle of evolution: implications for management of resources. *Canadian Geographer*. 24 (1), 5-12

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jindřich Frajer, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 27. února 2018
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2019

V Olomouci dne 27. února 2018

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

Obsah

1	Úvod.....	10
1.1	Důvod výběru uvedeného tématu	10
1.2	Nastavené cíle práce	10
2	Použité metody a postupy	11
2.1	Definice výzkumných otázek	11
2.2	Definování hypotéz.....	11
2.3	Primární výzkum	11
2.4	Sekundární výzkum	12
2.5	Rešerše literatury	12
3	Teoretický základ.....	15
3.1	Cestovní ruch.....	15
3.1.1	Vymezení cestovního ruchu	15
3.1.2	Členění cestovního ruchu	16
3.1.3	Počátky cestovního ruchu.....	17
3.1.4	Funkce cestovního ruchu.....	17
3.2	Vlivy cestovního ruchu.....	18
3.2.1	Vlivy na životní prostředí.....	18
3.2.2	Sociální a kulturní vlivy	21
3.3	Potenciál území pro rozvoj cestovního ruchu.....	22
3.4	Životní cyklus destinace	23
3.4.1	Definování životního cyklu destinace	23
3.5	Butlerův model	24
3.5.1	První fáze - objevení	25
3.5.2	Druhá fáze - vtažení	25
3.5.3	Třetí fáze - rozvoj.....	26
3.5.4	Čtvrtá fáze - konsolidace.....	27
3.5.5	Pátá fáze - stagnace	27
3.5.6	Šestá fáze - poststagnace	28
4	Studie destinací	30
4.1	Vymezení a charakteristika regionu	30
4.2	Analýza návštěvnosti významných památek	30
4.2.1	Analýza návštěvnosti zámku Libochovice	30
4.2.2	Analýza návštěvnosti hradu Házmburk.....	33
4.2.3	Analýza návštěvnosti zámku Ploskovice	35

4.3	Veřejné akce pro návštěvníky.....	37
4.3.1	Analýza akcí pořádaných ve městě Libochovice	38
4.3.2	Analýza akcí pořádaných v obci Ploskovice.....	41
4.4	Turistická vybavenost sídla	43
4.4.1	Analýza turistické infrastruktury ve městě Libochovice.....	43
4.4.2	Analýza turistické infrastruktury ve městě Ploskovice	47
4.5	Vyvození životního cyklu destinací	48
4.6	Diskuze	49
5	Shrnutí výsledků práce.....	51
5.1	Nástin řešení potenciálních nebezpečí v rozvoji destinace	51
6	Závěr	53
7	Summary	54
8	Seznam použitých zdrojů a literatury.....	55
9	Přílohy.....	57

Seznam zkratek

ACRČR - Atlas cestovního ruchu České republiky

ČSzh - České středohoří, země hradů

CHKO - Chráněná krajinná oblast

GIS - Geoinformační systém

HČS - Hradý Českého středohoří

HDP - Hrubý domácí produkt

KSPCRVČR - koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice

MMR - Ministerstvo pro místní rozvoj

NIPOS - Národní informační a poradenské středisko pro kulturu

NPÚ - Národní památkový ústav

SRTRÚK - Strategie rozvoje turistického ruchu v Ústeckém kraji

1 Úvod

1.1 Důvod výběru uvedeného tématu

Téma bakalářské práce bylo zvoleno na základě možnosti výběru vlastních zkoumaných lokalit, u kterých se bakalářská práce snaží zaměřit na obecně známou horší ekonomickou situaci v Ústeckém kraji oproti zbytku České republiky, zda-li a jaký je vliv mezi touto situací a současnou fází zkoumaných destinací. V rámci naší republiky se jedná o často probírané téma, zvláště kvůli opakovaným rozdílným výsledkům voleb v Ústeckém kraji.

Za výběrem uvedených destinací, ke kterým se vztahuje výzkum, stojí především ony samotné jako významné historické lokality. Důvodem je také druhý obor autora bakalářské práce, jímž je historie, neboť zkoumané lokality se pyšní historickými památkami, jimiž jsou především zámek Libochovice a zámek Ploskovice. Sám autor navíc každým rokem navštěvuje největší roční akci pořádanou v Libochovicích, kde lze pozorovat vývoj počtu účastníků a atrakcí.

Teoretická část obsahuje popis hlavní myšlenky, na které je tato práce založena, tedy Butlerův model vývoje turistické destinace. Ten je v bakalářské práci aplikován na vybrané destinace s určením minulých, současných a eventuálně i budoucích fází, které vyplynou z prováděného výzkumu. Na závěr bakalářské práce je vyhodnocen samotný výzkum a zda koresponduje vývoj vybraných destinací s rozvojovým plánem České republiky pro tamní oblast.

1.2 Nastavené cíle práce

Hlavním cílem práce je aplikace Butlerovy teorie o životním cyklu destinace na obce Libochovice a Ploskovice a sledování na základě dat počtu návštěvníků obou zámků v minulosti, počet objektů v obcích zaměřených na cestovní ruch. Podle toho určit kdy a jaké fáze Butlerova modelu v obcích nastaly a v jakých se nacházejí nyní, eventuálně také předpovědět jejich budoucí vývoj, popřípadě zjistit možné řešení v případě negativního vývoje. Bakalářská práce si též klade za cíl přiblížit pojem životní cyklus turistické destinace, který není na území České republiky veřejností příliš znám.

2 Použité metody a postupy

2.1 Definice výzkumných otázek

Byly definovány dvě výzkumné otázky v rámci této bakalářské práce. První z nich je definována jako výsledky investic státního i soukromého sektoru do infrastruktury cestovního ruchu v Libochovicích a Ploskovicích, a jejich proměna v rámci minulých let. Tato výzkumná otázka byla vybrána, jelikož v současné době zaostává Ústecký kraj z ekonomického hlediska za jinými kraji České republiky (MMR, 2014).

Druhá otázka bakalářské práce je definována takto: V jakých letech nastaly jaké fáze Butlerova modelu v turistických destinacích Libochovice a Ploskovice? Tato otázka byla zvolena na základě přesného zadání této bakalářské práce a také pro porovnání výsledku této otázky u obou destinací, jakožto zřejmé určení, zda se oblast vyvíjela v rámci cestovního ruchu stejně či alespoň podobně.

2.2 Definování hypotéz

Hypotézy jsou v rámci této bakalářské práce definovány takto:

- 1) Po roce 2014 se v rámci nové koncepce rozvoje cestovního ruchu České republiky vydané ministerstvem pro místní rozvoj, zvýšil počet návštěvníků a počet infrastruktury v Libochovicích a Ploskovicích orientované na cestovní ruch.
- 2) Ekonomická krize v kolem roku 2012 vedla ke snižování investic i počtu návštěvníků v Libochovicích a Ploskovicích.

Pro ověření platnosti těchto stanovených hypotéz autor této práce provedl výzkum za pomoci primárního i sekundárního typu.

2.3 Primární výzkum

Primární výzkum, který slouží k ověření hypotéz, probíhal řízenými rozhovory s provozovateli podniků zaměřených jakýmkoliv podílem na cestovní ruch destinace. Tyto

rozhovory proběhly v různých časových intervalech v akademickém roce 2018/2019 a to buď osobním setkáním, či telefonickým kontaktem.

Někteří účastníci rozhovorů nechtěli být jmenovitě uváděni, není tedy v rámci výzkumu uvedeno, zda se jednalo přímo o provozovatele či odpovědného zaměstnance, který měl právo ho zastupovat. Proto také nebudou uváděni ani ti, kterým by tato skutečnost nevadila, a to kvůli zachování anonymity ostatních. Při rozhovorech se autor setkal s vlídným přijetím u většiny tázaných, avšak našly se osoby, které neměly zájem podílet se na výzkumu, a proto data za jejich zařízení bohužel chybí. Všichni, kteří byli v rámci výzkumu v této bakalářské práci o strukturovaný rozhovor požádáni byli předem informováni o využití jimi poskytnutých informací pouze za účelem využití v této bakalářské práci.

2.4 Sekundární výzkum

Sekundární výzkum tvoří většinovou část výzkumu k ověření výše napsaných hypotéz této bakalářské práce. Sekundární data byla získána ve virtuálním prostředí, kde jsou volně přístupna a také od příslušných úřadů a institucí.

Osloven byl Městský úřad Libochovice, obecní úřad Ploskovice, správa zámků Libochovice a zámku Ploskovice a také Oblastní archiv v Litoměřicích. Kontakt byl proveden v podobě emailové korespondence. Koncepce státní politiky cestovního ruchu stejně jako studie o marketingové koncepci zaměřené na cestovní ruch na Litoměřicku, která byla financována Evropskou unií, bude podrobena rešeršnímu postupu výzkumu. Z virtuálního prostředí budou využita především data Národního památkového ústavu (NPÚ).

2.5 Rešerše literatury

Zde uvedené publikace budou v bakalářské práci nejčastěji používány. Krom autorů a stručného výčtu obsahu bude také uveden důvod, proč byl zdroj vybrán jako relevantní zdroj. Jsou zde uvedeny knihy, články i diplomové práce, a to jak v českém, tak v anglickém jazyce. V práci jsou použity i další zdroje, například turističtí průvodci či oficiální internetové stránky, všechny ostatní zdroje společně s následujícími budou uvedeny v konečné části práce v jednotném seznamu.

Stěžejním teoretickým základem této práce je počín *Tourism Area Life Cycle* od R.W. Butler podle nějž se daný jev také neoficiálně nazývá. Jde o aplikaci ekonomické teorie na turistické destinace. Autor sám poznamenává, že tato teorie je starší, a tudíž on sám se věnuje pouze jejímu rozsáhlejšímu uplatnění v praxi a rozšiřuje myšlenku životního cyklu destinace o nové poznatky a teorie. Stejně jako někteří předchozí autoři opírá své teorie o obecně známé světové destinace s konkrétními roky jejich vývoje, kdy u nich došlo ke konkrétnímu jevu. Vytváří tak časové řady, na kterých ukazuje rozdíly ve vývoji destinací a následně i udává důvody, které ale bohužel blíže nerozebírá. Článek je napsán značně z obecného hlediska. (Butler, 2006)

V počáteční teoretické části byl využit *Výkladový slovník cestovního ruchu* od M. Páskové a J. Zelenky, a to především kvůli množství vyložené a vysvětlené terminologie, která bude v práci použita. Autoři v díle také spojují veškeré aspekty cestovního ruchu, z nichž nejdůležitější pro práci budou geografického rázu. Dále je zde vysvětlena metodika cestovního ruchu s uvedenými názornými příklady, včetně fotografií, které ale nebudou v práci použity. Společně s tím bude využita další monografie od M. Páskové, a to *Udržitelnost cestovního ruchu*. Tato monografie uvádí souhrnné informace o životním cyklu destinace společně s obecnými turistickými koncepty, ze kterých je uměle vytvořen jakýsi model, na kterém autorka vysvětluje problematické aspekty životního cyklu destinace. Pro toto téma jsou zde ze světového hlediska uvedeny práce *Global Tourism* od W. F. Theobalda a kniha *Tourism Geography Critical understandings of place, space and experience* od Stephena Williamse a Alana A. Lewa. Theobald se ve své práci zaměřuje především na problémy destinací, a to interní jako je nedostatek pracovních sil v zázemí či externích jako je geopolitická situace. K větší konkretizaci problému je použito dílo *The Geography of tourism and recreation* od C. Michaela Halla and Stephena J. Page. Ti se ve svém díle zabývají také problémy turistiky jako většina z předchozích uvedených autorů, avšak s aplikací na destinace ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, které jsou roztrženy podle svých specifikací na základní druhy. Jedním z těchto druhů jsou i neurbanizovaná památková centra s přírodními památkami ve svém okolí, což je specifikace i zvolených lokalit. Lokalitu uvedenou v knize nelze s destinací, která je předmětem výzkumu zcela zpodobnit. V této práci budou zmíněny především jejich podobnosti, ale také to, proč takový model rozdělování obecně neplatí na všechny destinace se stejnými atributy.

Všechny tyto teoretické publikace budou srovnávány s vydáním Ministerstva pro místní rozvoj *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2014–*

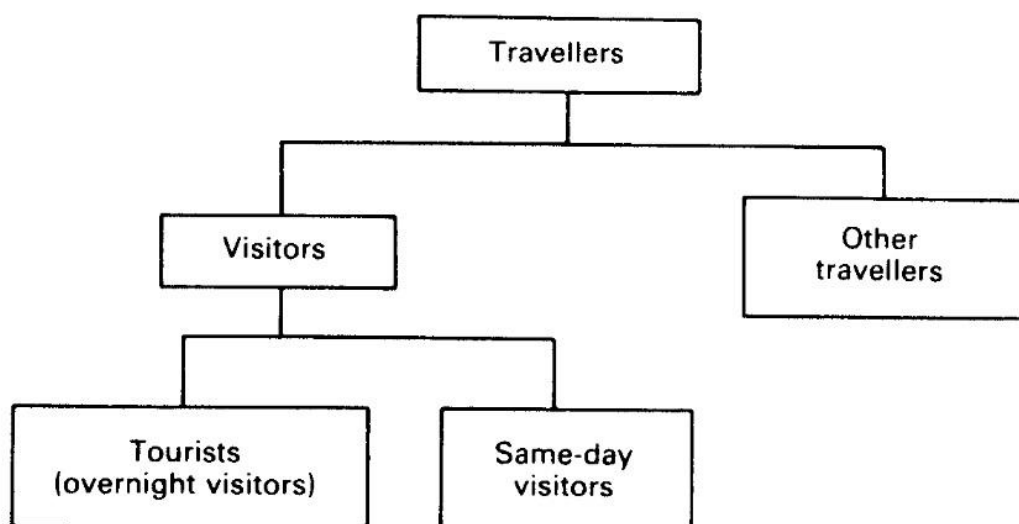
2020. Tato publikace přibližuje metodická řešení a způsob nejlepšího možného vývoje destinací podle jejich druhu. V rámci této komparace budou samy prezentované teorie podrobeny hlubší analýze mezi sebou, jelikož se někteří autoři ve svém pohledu na stejnou věc rozcházejí. Jedná se především o rozdíly mezi českými a zahraničními autory, kteří především v otázkách budoucího eventuálního vývoje destinací mají odlišné názory. Je to zapříčiněno patrně rozsahem pohledu na problém, kdy se čeští autoři soustředí především na českou nebo evropskou oblast, popřípadě Evropě blízké regiony, zatímco zahraniční autoři mají daleko globálnější pohled na věc.

3 Teoretický základ

3.1 Cestovní ruch

3.1.1 Vymezení cestovního ruchu

Pojmem cestovní ruch či jinak turismus je souhrnně označován přechodný pobyt obyvatel spolu se službami, které se nějakým způsobem, ať organizací či zajišťováním potřebného zázemí podílí na cestovním ruchu. Ve slovníku je tento pojem definován takto: „komplexní společenský jev jako souhrn aktivit účastníků cestovního ruchu“ (Zelenka a Pásková, 2002). Samotný přesný výklad tohoto pojmu je poměrně relativní, jelikož je jako pojem vymezován v mnoha různých oborech včetně geografie. Sama geografie chápe tento pojem jako „pohyb a pobyt lidí mimo jejich obvyklé prostředí“ (Pásková, 2014). Tento přechodný pobyt obyvatel je však motivován jako odpočinková činnost obyvatel, která se dále dělí na aktivní, což je například poznávání památek či horské tury, a na pasivní, tedy odpočinkové a rekreační činnosti jako je např. odpočinek na pláži. Cestovní ruch se stále více podílí na HDP států, a to včetně České republiky, a v současnosti zaměstnává jako součást terciálního sektoru nejvíce lidí. Jeho největší růst nastal zřejmě po zavedení komerční letecké dopravy kolem roku 1950, což vedlo k rozmachu globálního turismu.

Obr. 1: Typologie cestovatelů

Zdroj: Theobald 2005

Hlavními subjekty cestovního ruchu jsou turisté a výletníci, mezi nimiž je hlavní rozdíl v době strávené v turistické destinaci. Zatímco za turisty označujeme takové osoby, jenž se zdrží více jak 24 h, termínem výletník označujeme osobu, která podniká výlet či výpravu bez nutnosti přespání a nezdrží se tedy déle než jeden den. Turisté se pak dále dělí na turisty na dovolené a na krátkodobě pobývajících, kteří se nezdrží v destinaci déle jak jednu noc. Výletníci jsou nejčastějším typem domácích turistů. Právě tyto dva typy jako jediné zahrnujeme do analýz a statistik v rámci cestovního ruchu (Zelenka a Pásková, 2002). Tyto subjekty jsou nejčastějším zdrojem informací a cílem pozorování ve velké škále druhů výzkumů. Do statistiky okolo cestovního ruchu naopak nezahrnujeme imigranty, studenty, kočovníky, lidi cestující za prací a další, kteří se sice svými činy a kapitálem mohou podílet na turismu, avšak jejich činnost není rekreačně motivována (Theobald, 2005).

Hlavním objektem cestovního ruchu je nositel nabídky. Jedná se o vše, co nějakým způsobem odůvodňuje zájem cestujících, a motivuje je cestovat. Je tvořen samotným cílovým místem¹, podniky či jinými institucemi zaměřenými na cestovní ruch. Nejdůležitější částí je samotné cílové místo jenž tvoří potenciál eventuálního zájmu cestujících. Místo musí mít nějaký přírodní, či kulturní anomálii, což představuje primární nabídku. Jako sekundární nabídka se označuje vybavenost „proturistickou“² infrastrukturou. Jedná se především o ubytovací kapacity, možnosti stravování a volnočasová zařízení (Theobald, 2005).

3.1.2 Členění cestovního ruchu

Jedná se o základní otázku zkoumání cestovního ruchu. Je to účel, proč cestující váží cestu mimo svůj domov. Největším a patrně také nejvýdělečnějším je rekreační typ turismu, ten se soustřeďuje především do přímořských oblastí států. V Čechách se rekreační turismus příliš neprosazuje, což je následkem především historického vývoje, kdy v minulosti více než hotely a ubytovny lidé využívali vlastní chaty. V Čechách je naopak na vzestupu lázeňský druh turismu, který také navazuje na kulturní poznávací motivaci, která je pro Českou republiku primární. Dalšími druhy jsou například zdravotní, obchodní, nebo též rybářský turismus, souhrnně se všechny výše zmíněné označují za pasivní turismus (KSPCRVČR, 2014-20).

¹ Destinací s turistickým potenciálem

² Podporující turismus

Za aktivní turismus pokládáme všechny nerekreční motivace (Zelenka a Pásková, 2002). V Evropě se vzhledem k jejímu kulturnímu bohatství váže turismus na poznávací druh. Ten je buď kulturní nebo přírodní. V případě přírodního se často jedná o sportovní turismus v podobě outdoorových aktivit. Asi nejstarším v tomto směru je náboženský nebo též také poutní turismus, který je zaměřen na návštěvy nábožensky významných míst (Pásková, 2014).

3.1.3 Počátky cestovního ruchu

Cestování existuje již od rané historie lidstva. Důvody tehdy byly jiné, které bychom dnes za motivaci v cestovním ruchu neoznačovaly. Ale například náboženství, jakožto hlavní motivace návštěvy oblasti Izraele a Palestiny přežilo až do dnešních dní (Williams a Law, 2015).

Cestovní ruch, jak jej známe dnes, se vyvinul ve dvacátém století. To už o něm hovoříme jako o globálním cestovním ruchu. Někteří historici datují jeho počátek až od období průmyslové revoluce ve Velké Británii, v souvislosti s rozlohou a spojením s jejími koloniemi (Theobald, 2005). Hlavní rozvoj cestovního ruchu, jakožto globálního subjektu ekonomiky, nastal po druhé světové válce. Podle Theobalda to bylo zapříčiněno především rozvojem komerční letecké dopravy v padesátých letech dvacátého století. Především letadlo DC-3 známější jako Dakota, vedlo k výraznému zlevnění letecké dopravy a následným zvýšením investic do ní, tím pádem též k většímu rozvoji turismu (Theobald, 2005).

3.1.4 Funkce cestovního ruchu

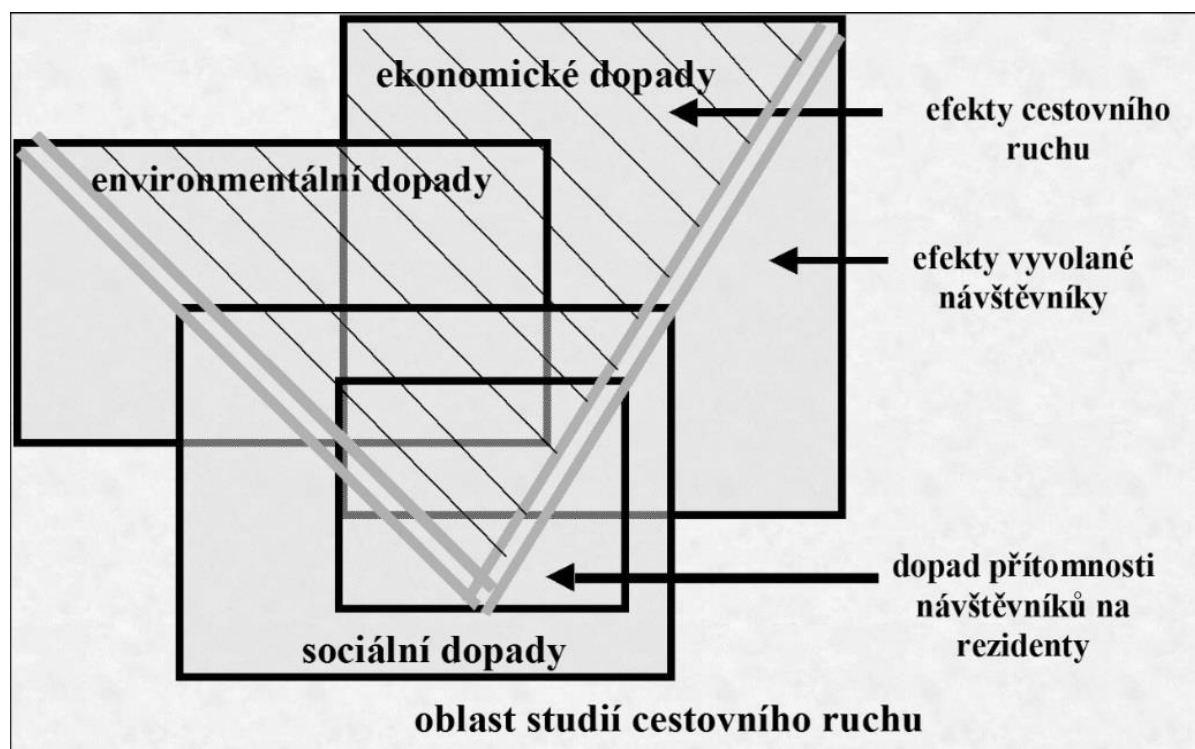
Cestovní ruch má v dnešním moderním většinově globalizovaném světě vícero funkcí. Asi nejdůležitější funkcí je ekonomická, neboť tuto funkci rozdílnou měrou ovlivňují všechny subjekty účastníci se cestovního ruchu. Úroveň cestovního ruchu, tedy přesněji počet návštěvníků cílové destinace ovlivňuje počet turisticky zaměřených objektů a investic do nich, tudíž i počet pracovních míst. Samotný návštěvník destinace, v případě že je v produktivním věku může svou delší nepřítomností ekonomicky ovlivňovat své trvalé bydliště, kdy kupříkladu může být na jeho místo dosazena dočasná náhrada či pracovní místo zcela zanikne po dobu jeho nepřítomnosti. V dnešní době je již cestovní ruch tak rozvinutý, že o něm mluvíme jako o dalším sektoru (terciálním) (Zelenka a Pásková, 2002).

Jeho další funkce je, že jako fungující systém v naší společnosti umožňuje rozvoj člověka samotného například v oblasti kulturního vzdělávání nebo jako například motivace k učení cizích jazyků nebo i z fyzického hlediska, což se odlišuje podle typu turismu (viz kap. 3.1.2). Má též funkci proměnnou, která se týká cílových destinací, jenž se proměňují v závislosti na úrovni cestovního ruchu, a to nejen vystavováním nových zaměřených objektů, ale i jejich samotným rozšiřováním a obohacováním o jiná „lákadla“, než původní. Dále také plní funkci informativní, například ohledně životní úrovně obyvatelstva (Indrová, 2007).

3.2 Vlivy cestovního ruchu

3.2.1 Vlivy na životní prostředí

Cestovní ruch může mít rovněž v cílových destinacích poměrně velký negativní vliv na životní prostředí. Jde o změny v zastoupení flóry a fauny a o změny v ekosystému. Jedná se o přímé změny, které jsou dopadem jeho aktivit tedy větší zátěží na prostředí, či nepřímé jako je spotřeba přírodních či živočišných zdrojů.

Obr. 2: Průřezovost problematiky dopadů cestovního ruchu.

Zdroj: Pásková 2014 (Bryon, 2002)

Prvním takovým znečišťovatelem jsou emise, tedy proces uvolňování látek ať plyných či kapalných do prostředí, nejčastěji do podzemních vod a ovzduší. Primárním zdrojem takových znečišťujících látek je doprava, která neodmyslitelně patří k cestovnímu ruchu. Dále provoz zábavních parků či poutí, které jsou ve venkovských oblastech většinou umístěny v parcích. Nejen jejich provoz, ale i jejich zhotovení za účelem cestovního ruchu. To vše vede společně se specifickými klimatickými podmínkami ke vzniku smogových zón, kterým se příslušné orgány snaží zabránit regulační politikou (koordinace termínů zájezdů o prázdninách či mimosezónních slev a podněcování k využívání hromadné dopravy) (Pásková, 2014). Cestovní ruch jako globální faktor ovlivňuje tedy negativně i globální klimatické podmínky. Jako emise můžeme označovat i hluk vzniklý při volnočasových aktivitách jako výše zmíněné poutě, který může narušit přirozené chování živočichů v okolí. Při nedostatečné úrovni infrastruktury se též výrazně zvyšuje znečištění podzemních vod splašky, vedle také dnes již běžného znečišťování půdy a ploch odpadky a jiným komunálním odpadem (viz kapitola 3.2).

Dalším negativním faktorem na životní prostředí, na kterém se cestovní ruch přímo podílí, je eroze. Eroze jako taková je proces proměny zemského povrchu větrem, vodou či živými organismy. Její postup může však zrychlit antropogenní činnost člověka. V rámci působení cestovního ruchu to může být například budování vodních nádrží či rybníků za účelem rekreace, či stavba nových dopravních spojení včetně k tomu potřebné infrastruktury. Především na nezpevněných cestách a pěšinách můžeme pozorovat zrychlený postup eroze. Dále také stále populárnější říční turistika přispívá k erozi říčních toků (Pásková, 2014).

Obr. 3: Grafity v Prachovských skalách z roku 2018

Zdroj: server iDNES, autor: Archiv správy CHKO Český ráj

Již výlučně lidským znečišťujícím vlivem je poškozování přírodních struktur. Jedná se o projevy vandalizmu v podobě rytin či sprejovaných nápisů skalních či jiných tvrdých plochách (viz Obr. 3). Jedná se taktéž o sběr suvenýrů v podobě např. kamenů, rostlin nebo živočichů, takovýto typ turistického vandalizmu označujeme jako „souvenir hunting“³ (Zelenka a Pásková, 2002). V případě přímořských destinací se negativně na prostředí podepisuje provozování motorových vodních skútrů, a to zejména v oblastech s korálovými útesy. Krom turistů se na vandalizmu podílejí i provozovatelé a stavitelé turistické infrastruktury, kdy úmyslně neberou v potaz některá přírodní hlediska oblasti (Urry a Larsen, 2011). Velmi negativním a v současnosti kontroverzním tématem je lovecký turismus, který se provozuje i v nelegální formě a má přímo ve svém plánování za cíl zasahování do fauny.

Jako posledním a spíše vzácným tipem ovlivňování životního prostředí je zavlečení nepůvodních druhů. Tento negativní dopad povětšinou není zaviněn návštěvníky a turisty vědomě. Semena rostlin, které jsou nepůvodními druhy více, může turista snadno zavléci bez svého vědomí na oblečení či podrážkách bot. Může se však jednat i úmyslné zavlečení z důvodu zvýšení atraktivity turistické destinace. Jedná se též o botanické či zoologické

³ Anglický výraz pro lov suvenýrů z destinace s destruktivními následky

zahrady, vystavěné v rámci cestovního ruchu. I to jsou případy ohrožení ekosystému (Pásková, 2014).

3.2.2 Sociální a kulturní vlivy

V rámci obecného povědomí jsou sociální a kulturní vlivy méně známé než ty na přírodní prostředí. Tyto vlivy se totiž ve většině případů projevují v nehmotné sféře společnosti. Navíc je poměrně obtížné je lokalizovat a popsat, neboť se často překrývají s obecnými dopady globalizace. Dále je též problematické charakterizovat dobré a špatné vlivy na tuto sféru, neboť zde neexistuje jednotný názor společnosti a dochází k rozdíům ve vnímání.

Jako první jsou uvedeny kulturní změny nastávající v důsledku cestovního ruchu. Jde o proces, při kterém se střetávají dvě odlišné kultury s jiným stupněm vývoje. Nejčastěji se jedná o střet západní kultury s kulturami povětšinou rozvojových zemí, kdy původní obyvatelstvo postupně přejímá kulturní návyky návštěvníků a povětšinou na úkor původní „vlastní“ kultury. (Urry a Larsen, 2011) Celou tuto změnu posiluje již výše zmíněná globalizace, která v rámci zahraničních investic pozitivně ovlivňuje životní styl místních obyvatel, ale zároveň snižuje jejich kulturní identitu, což může vést ke snížení atraktivity destinace. Dále se kulturně může přítomnost návštěvníků z jiných zemí projevit na obohacení původního jazyka a obecně na jazykové gramotnosti původních obyvatel. Krom nehmotné kultury se též negativně projevuje turismus na památkách, které jsou stejně jako ty přírodní posprejovány či poškozeny (Williams a Law, 2015). U nás je takovým případem kaple sv. Kříže na Karlštejně, kam je dnes v důsledku poškození turisty regulován přístup návštěvníků.

Cestovní ruch má dále urbanistický efekt na cílovou destinaci. Rozvoj cestovního ruchu v destinaci má za následek změnu orientace sídla právě na cestovní ruch. Tento proces nazýváme turistifikací⁴, jedná se o co největší zatraktivnění cílové destinace pro návštěvníky. Původní obyvatelstvo se na úkor těchto nových staveb stěhuje dále od středu stejně jako základní služby a funkce sídla. Preferováno je uspokojení potřeb návštěvníků destinace na úkor potřeb původního obyvatelstva (Pásková, 2014).

Velký vliv má cestovní ruch v ekonomické sféře, a to včetně infrastrukturální stránky. Obecně je brán cestovní ruch jako kladný ekonomický faktor. Roste počet pracovních míst, zvyšuje se kvalita života místního obyvatelstva, avšak naopak v rámci příjmu se podporují

⁴ viz Výkladový slovník cestovního ruchu s. 298

sociální nerovnosti, zaměstnanost navíc bývá často pouze sezónní. Ekonomiku též ovlivňuje druh investic. Hotelové řetězce, které jsou nositeli investic, namísto místních dodavatelů dávají přednost dodavatelům odjinud, tím odčerpávají kapitál z oblasti. Právě investice do cestovního ruchu, které nepodléhají regulaci mohou vést ke znehodnocení původních „lákadel“ destinace a ovlivnit její životní cyklus (Urry a Larsen, 2011).

3.3 Potenciál území pro rozvoj cestovního ruchu

Potenciál území pro rozvoj cestovního ruchu chápeme jako potenciál turistické destinace přitahovat a lákat návštěvníky a v reakci na to se jako turistická destinace má schopnost dále vyvíjet (Williams a Law, 2015). Jedná se též o lokalizační faktory vytvářející potenciál. Potenciál je tedy základní stav, kdy určení jeho síly ovlivňuje další rozvoj. Občas se tento termín zaměňuje za předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu, avšak ten má širší pojetí a zahrnuje jak vnitřní, tak vnější aspekty (Pásková, 2014). Primárním zdrojem dat ke zjištění potenciálu destinace jsou lokalizační faktory. Při jejich zkoumání využíváme analytický a empirický přístup. Slouží ke správnému vyhodnocení tohoto potenciálu, pravděpodobnosti dalšího vývoje, a především určení vhodného druhu cestovního ruchu. To je nezbytné z hlediska vytváření atraktivních turistických aktivit, které jsou vhodné k zakomponování, k již existujícím aktivitám či skutečnostem. Kromě analýzy aspektů podporujících potenciál turistické destinace je nutné zahrnout i stimuly, které mohou negativně ovlivnit vývoj destinace (Pásková, 2014). Jedná se povětšinou o přírodní síly jako laviny, či tsunami, které momentálně lidská společnost není schopna odvrátit a které potenciál zásadně ovlivňují.

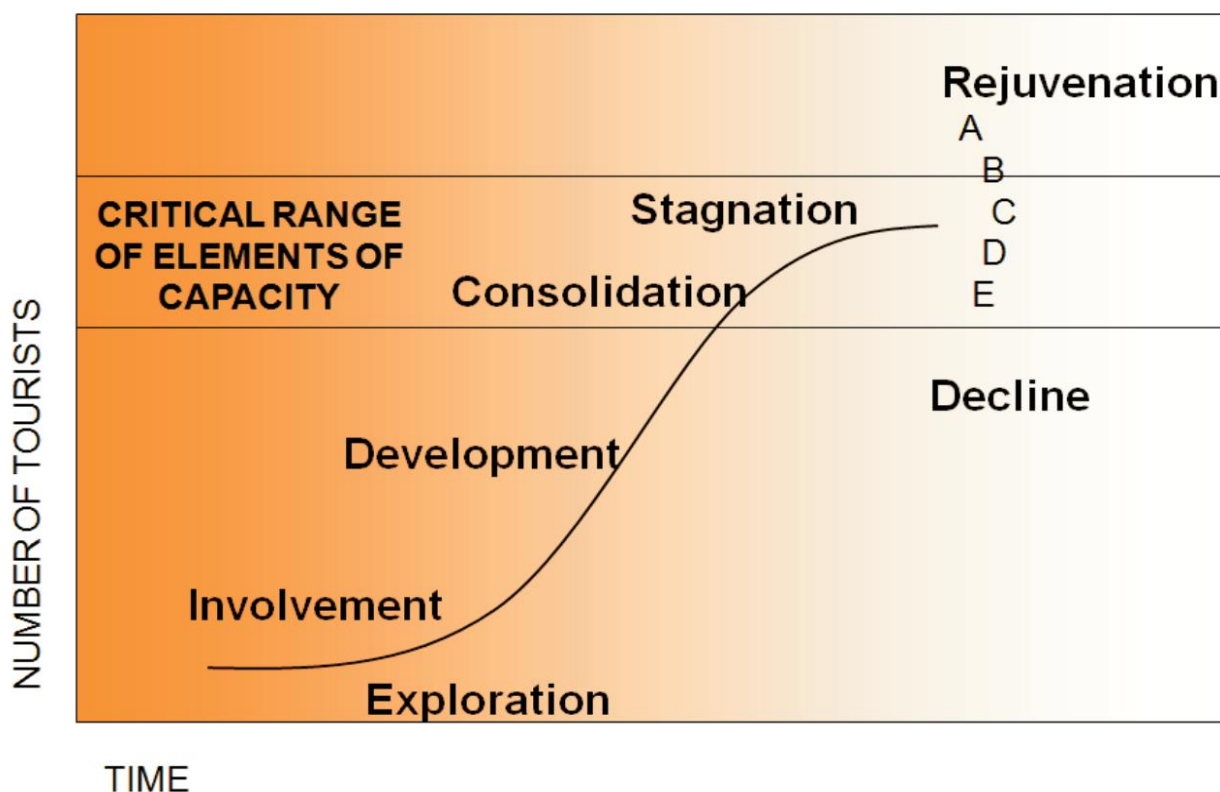
V České republice se potenciálem cestovního ruchu v obcích zabýval Jan Blína z Masarykovy univerzity v Brně. Určil dva hlavní lokalizační faktory, a to kulturní a přírodní. Speciálním případem je podle něj lázeňství, které zahrnuje do určité míry oba faktory, přesto je kvůli převaze lidského podílu nad přírodním nakloněno do kulturního. Své hodnocení potenciálu v ČR pokládá za podnětné pro složky veřejné správy zabývající se domácím cestovním ruchem na všech úrovních, kromě toho je podobná analýza podle něj důležitá ke správnému pochopení souvislostí (Blína, 2010).

3.4 Životní cyklus destinace

3.4.1 Definování životního cyklu destinace

Jedná se o teoretický rámec aplikace životního konceptu na turistickou destinaci. Použit byl poprvé v této souvislosti ekonomem Raymondem Vernone v roce 1966. Tuto teorii je možno stejně jako jiné, představit jako křivku zachycující chování veškerých subjektů podílejících se na cestovním ruchu v destinaci (Butler, 1980). Destinace sama se skládá z vícero aspektů, jako je atraktivita, kapacita nejen ubytování apod. V rámci této teorie, která nám umožňuje vymezit rámec zkoumání destinace, se sleduje především vývoj destinace v čase a zaznamenávají se důležité mezníky, které ovlivnily chování subjektů v destinaci v rámci cestovního ruchu. Takovéto mezníky, jimiž jsou například investice zvenčí nebo naopak uzavírání stěžejní turisticky orientované infrastruktury oddělujeme tzv. fáze životního cyklu destinace (Butler, 1980). Můžou jimi však být události větších celků, jako politika a chování státu. Tudíž v rámci tohoto konceptu můžeme zkoumat nejen destinaci samotnou, ale i dopad a jeho úroveň příčin na její vývoj.

Většina dnešních autorů zabírajících se touto problematikou dělí životní cyklus destinace na šest základních fází. Prvních pět fází je stejných, avšak poslední šestá fáze se odlišuje podle reakce podílejících se subjektů na fázi pět. Všechny fáze vidíme níže na zobrazení křivky vývoje turistické destinace (Obr. 4). Dále se druh vývoje dělí podle jeho směrování na dva základní typy, tedy měkký a tvrdý. Měkký typ definuje Pásková jako „soubor dlouhodobě zaměřených aktivit, charakterizovaných zejména individuální návštěvností destinace a jejím převážně endogenním rozvojem“ (Pásková, 2014). Jedná se tedy o cestovní ruch zaměřený spíše z hlediska kvality služeb. Pokud bychom ho měly znázornit jako křivku, tak by vypadala jako rovnoměrně rostoucí. Tvrdý typ je naopak krátkodobý a je orientován na rychlou návratnost investic (Zelenka a Pásková, 2002). Je postaven na principu hromadné návštěvnosti destinace, proto v přenosu na graf by křivka byla poměrně strmě stoupající. Investoři v tvrdém typu obvykle nežijí sami v místě destinace, proto jeví malý nebo žádný zájem o jiné než ekonomické faktory destinace. Obecně je měkký typ brán jako stabilnější a výhodnější z hlediska přístupu k prostředí a aktivním zapojení místních obyvatel, kdy se návratnost investic nedostává hned, což je výhoda naopak tvrdého typu cestovního ruchu. Podle profesorky Páskové je důležité najít mezi oběma typy harmonický přístup k vývoji destinace a správnou rovnováhu mezi kvantitou a kvalitou (Pásková, 2014).

Obr. 4: hypotetický vývoj turistické destinace

Zdroj: (Butler 1980)

3.5 Butlerův model

Tento nový model životního cyklu destinace prezentoval poprvé prof. Richard W. Butler v osmdesátých letech minulého století. V současnosti je tento model využíván v souvislosti s životním cyklem destinace nejčastěji. Butler rozdělil a znázornil na křivce šest základních fází, kterými jsou objevení, vtažení, rozvoj, konsolidace, stagnace a šestou fází, která má pět variant, úpadek, pokles, stabilizace, adaptace a omlazení. Ke zkoumání Butler v rámci tohoto modelu doporučuje především počty návštěvníků, průměrné výdaje návštěvníků či změny ve struktuře destinačního sídla. Butlerův model byl následně několikrát upravován a v současnosti slouží jako základ (Golden a Cheryl, 2015).

3.5.1 První fáze - objevení

Fázi „objevení“⁵ definujeme v případě pozorování určitých změn v ekonomické, kulturní nebo v politické sféře ve prospěch turistického hlediska oblasti. Za objevitelskou ji označujeme především kvůli nepodporovanému malému zájmu turistů, kteří do destinace přijíždí nekoordinovaně. Jedná se o turisty a návštěvníky se smělým uvažováním, tedy spíše ty dobrodružné a ty, kteří chtějí objevovat místa, která nejsou obecně známa a propagována.⁶ Návštěvnost tedy neukazuje žádné znaky pravidelnosti (Butler, 2011). Turisté jsou navíc odkázáni na omezenou nebo žádnou turistickou infrastrukturu, což zvyšuje úroveň kontaktu mezi návštěvníky a místními obyvateli. Jejich případný negativní vliv na kulturu je malý, ale jejich zkušenosti z destinace dále prezentované dávají podnět dalším lidem, kteří mají již vyšší nároky na turistickou infrastrukturu k návštěvě destinace. Jako příklady ve světě před třiceti lety Butler uvádí Amazonii a Kanadu, které návštěvníky lákají především na přírodní atrakce (Butler, 1980).

3.5.2 Druhá fáze - vtažení

Ve druhé fázi „vtažení“⁷ již pozorujeme pravidelnost v návštěvnosti destinace. Hlavní rozdíl oproti fázi první je však vzrůstající angažovanost místního obyvatelstva do oblasti cestovního ruchu, aby pokryli poptávku nově příchozích návštěvníků. V této fázi se však již objevitelský typ návštěvníka vyskytuje zřídka. Nahrazuje ho návštěvník midcentrického⁸ typu, který je již početnější oproti dobrodružnému typu návštěvníka. Dochází také k větší míře organizovanosti turistů. Jejich vztah s místním obyvatelstvem zůstává stále intenzivní, avšak není již tak osobní. Příklad toho můžeme pozorovat u poskytování plánovaného sezónního ubytování oproti náhodnému noclehu. Mění se též chování místních vůči novým návštěvníkům, kteří se začínají chovat odtažitěji. Kromě vztahu obyvatel s návštěvníky se mění též vztah mezi obyvateli navzájem. Přesněji mezi obyvateli podílejícími se na cestovním ruchu a ostatními. Tento proces označujeme jako dualizaci společnosti.⁹

⁵ V angličtině označováno jako „Exploration“

⁶ viz Výkladový slovník cestovního ruchu s. 64

⁷ V angličtině označováno jako „Involvement“

⁸ viz Výkladový slovník cestovního ruchu, s. 239

⁹ Tamtéž, s. 70

V této fázi se podle Páskové též začíná projevovat nátlak na samosprávu a další veřejné instituce, což se bere jako impuls k počátku budování rozsáhlejší turistické infrastruktury, včetně malé úrovně propagace (Pásková, 2014). V současnosti tato propagace probíhá především ve virtuálním prostředí ve formě upoutávek na internetových stránkách orientovaných na turismus.

3.5.3 Třetí fáze - rozvoj

Ve třetí fázi „rozvoje“¹⁰ již pozorujeme vyšší a propracovanou formu propagace destinace, přesto se i nadále jistou formou stupňuje. V této fázi klesá podíl a informovanost místních obyvatel nad rozvíjením cestovního ruchu na úkor investorů zvenčí. Místní zařízení jsou v krajních případech nucena ukončit svoji činnost kvůli neschopnosti konkurovat větším řetězcům, především v hotelové oblasti (Butler, 2011). Všechny místní atrakce a podpůrná turistická infrastruktura jsou modernizovány, rozšiřovány, rozvíjeny, či nově vznikají. Původní atraktivita jsou doplňovány i o dříve neslučitelné prvky. To vše na úkor původní atraktivita sídla. Všechny tyto nově přidané atrakce a infrastruktura která ji podporuje, začínají do určité míry zastíňovat původní „lákadla“ destinace. Rychlost vývoje území či sídla je značná a poměrně často naráží na odpor místního obyvatelstva, kteří v této fázi již tolik neprosperují z cestovního ruchu, a naopak ho chápou jako přítěž a vnímají hlavně negativní dopady (viz kap. 3.2). Turismus je již organizovaný a masový ve větší míře. Je kladena zátěž na správní orgány nejen samosprávy, ale i na vyšší správní celky, které by se měly starat o vytvoření a dodržování systému rozvoje cestovního ruchu v oblasti, který by zamezil či zmírnil negativní dopady (Butler, 2011). Zátěž na destinaci je v této fázi patrně nejvyšší, počet návštěvníků leckdy přesahuje počet obyvatel a jedná se především o institucionalizované¹¹ návštěvníky vyžadující již vyšší standart služeb. Typické pro tuto fázi je komercializace vztahů mezi návštěvníky a původními obyvateli, ta se projevuje především menší měrou náhodných kontaktů mezi nimi (Pásková, 2015).

¹⁰ V angličtině označováno jako „Development“

¹¹ viz Výkladový slovník cestovního ruchu, s. 120

3.5.4 Čtvrtá fáze - konsolidace

V této fázi „konsolidace“¹² stále v sezonní době převyšuje počet návštěvníků počet stálých obyvatel, avšak celkový růst počtu návštěvníků v destinaci začíná výrazněji zpomalovat a nastává v tomto směru kulminace. Místní ekonomika prošla proměnou a je již více závislá na příjmech a pracovních pozicích plynoucích z cestovního ruchu. Původní kultura sídla je značně na ústupu a je nahrazena obecnou turistickou kulturou. V rámci ní též vznikají tzv. turistická ghetta.¹³ V těchto ghettech mají značnou převahu globální řetězce pohostinství a hotelů. Ty se soustředí na další zvýšení úrovně propagace, mnohdy za hranici možností destinace a následné organizování již masivního cestovního ruchu. To negativně dopadá na starší turistickou infrastrukturu, ať již místní či poskytovanou zvenčí, která nedokáže držet krok s rozvojem (Butler, 2011). Proměňuje se též typ návštěvníka. Většinově návštěvníky tvoří psychocentrický typ¹⁴. Stále ještě rostoucí počet návštěvníků navíc vzbuzuje stále silnější apatii ze strany místního obyvatelstva. Tuto apatii ještě přizívuje typ návštěvníka. Krom toho se terčem místní kritiky stává proměna destinace v rámci rozvoje a orientace na cestovní ruch. V reakci na tuto kritiku se v této fázi setkáváme s prvními znatelnými omezeními a regulacemi ze strany místní samosprávy či vyšších územně samosprávných celků na cestovní ruch. Koncentrace propagace na různých platformách má rovněž negativní dopad na výše zmíněný pokles růstu návštěvníku. Destinace vlivem vyšší komercializace ztrácí na své původní atraktivitě. Potencionální návštěvníci již vnímají destinace v této fázi jako přelidněné a neschopné konkurovat jiným v nabídce (Pásková, 2015).

3.5.5 Pátá fáze - stagnace

Fáze „stagnace“¹⁵ je označována jako nejkritičtější pro destinaci. Její průběh do značné míry ovlivňuje poslední fázi. Počet návštěvníků se již dále nezvyšuje, naopak vykazuje již mírný pokles. Destinace dosahuje v této fázi svých kapacitních, infrastrukturálních a organizačních limitů (Butler, 2011). Jsou patrné negativní vlivy cestovního ruchu (popsány v kap. 3.2) již ve zvýšené míře. Ubytovací kapacita již nebývá sezonně plně obsazena a zvyšuje se snaha o její alespoň částečné zaplnění. Atraktivita destinace je již zcela závislá na přidáných turistických

¹² V angličtině označováno jako „Consolidation“

¹³ viz Výkladový slovník cestovního ruchu, s. 297

¹⁴ Tamtéž, s. 239

¹⁵ V angličtině označováno jako „Stagnation“

aktivitách, původní aktivity již neplní primární roli, velký zájem o ně totiž neprojevují organizovaní masoví turisté, pro které unikátnost destinace není klíčovým důvodem návštěvy. Unikátnost destinace je však důležitá pro místní obyvatelstvo, které negativně vnímá tento klesající zájem a začíná se objevovat značně odtažené až nepřátelské chování vůči návštěvníkům (Pásková, 2014). Navíc pozitivní, především ekonomické aspekty, se v této fázi začínají vytrácet na úkor těch negativních. Místní obyvatelé podnikající stále v cestovním ruchu pociťují jako první vážnější poklesy zisku, především proto, že klientela v této fázi do oblasti cestující, dává přednost globálně známým řetězcům. Změny, které byly prodělány v rámci turistického rozvoje, se již stávají nevratné a nežádoucí. V současné době se v této fázi nacházejí především středomořská letoviska jižní Evropy, kde to můžeme částečně přisoudit i tamním ekonomickým a finančním krizím (Pásková, 2014).

3.5.6 Šestá fáze - poststagnace

Jako „poststagnaci“ označujeme tuto fázi z hlediska chronologie fází, je totiž tvořena několika možnými variantami, které ovlivňuje předchozí fáze, a především chování managementu destinace. V Butlerově modelu (Obr. 4) název „Postagnace“ nenajdeme, pouze jednotlivé varianty této fáze.

Úpadek¹⁶ je patrně nejhorší varianta. Kvalita života obyvatel a samotného přírodního prostředí se rapidně sníží. Primární zdroje a potenciál destinace je vyčerpán a není již nadále schopna konkurovat jiným. Podle Páskové tento stav nejčastěji postihuje destinace postihnuté epidemiemi, přírodními katastrofami, či válečnými konflikty (Pásková, 2014).

Varianta poklesu¹⁷ je, jak již název napovídá, postupný útlum návštěvnosti kvůli překročení kapacity území v rámci rozvoje, a hlavně utlumením nebo úplným koncem investic do turistické infrastruktury. Jsou tím míněny nejen výstavby, ale též rekonstrukce již stávajících zařízení (Pásková, 2014).

Varianta stabilizace¹⁸ je zcela závislá na chování v rozvoji turistického ruchu samosprávou vůči předchozí fázi stagnace a poklesu s ní spojené. Vykazuje se stabilní návštěvností bez výrazných tendencí nárůstu či poklesu (Butler, 1980).

¹⁶ V angličtině označováno jako „Decline“

¹⁷ V angličtině označováno jako „Decrease“

¹⁸ V angličtině označováno jako „Stabilization“

Varianta adaptace¹⁹ je provázena modernizací samotného rozvoje a přizpůsobení destinace nové realitě. Je specifická vyššími investicemi do ochrany původních atrakcí destinace. Investice podporují mírný nárůst návštěvnosti (Pásková, 2014).

Poslední variantou je omlazení destinace²⁰. Je výsledkem nových inovací a proměn v destinaci, které ji umožňují opětovný nárůst v počtu návštěvníků. Pokud tato varianta nastane, hovoříme o „recyklu“²¹ destinace (Pásková, 2014).

¹⁹ V angličtině označováno jako „Adaptation“

²⁰ V angličtině označováno jako „Rejuvenation“

²¹ Znovu nastolení některé z předchozích fází modelu vývoje destinace

4 Studie destinací

4.1 Vymezení a charakteristika regionu

Tato práce se věnuje turistickému ruchu v oblasti dolního toku řeky Ohře a Labe v severozápadních Čechách v Ústeckém kraji, v bývalém Litoměřickém okrese. Celý region je nazýván Českým středohořím a Podřipskem. Jako takový se dále dělí na menší regiony. Vzhledem k jeho provázanosti dopravní sítí ho lze považovat za jeden celek zájmu cestovního ruchu. Pro tuto studii byly vybrány oblasti Libochovicka s centrem ve městě Libochovice a oblast Litoměřicka kde se práce bude zabývat obcí Ploskovice. Obě sídla disponují velmi navštěvovanou kulturní památkou, konkrétně zámek. Město Libochovice též disponuje početnějšími veřejnými akcemi z nichž jedna, Svatovavřínecká pouť, která je jednou z nejnavštěvovanějších v bývalém Litoměřickém okrese.

Krom četných kulturních památek je oblast též bohatá na přírodní či antropogenní útvary. Celé České středohoří je vulkanického původu vyvěřelého v prvohorách. To jeho kopce činí v Čechách poměrně jedinečné, například hrad Házmburk a jeho vrch se pyšní označením kulturní památky stejně jako památky přírodní. Oblast je z části součástí CHKO České středohoří, tedy druhé největší v České republice (ACRČR 2006).

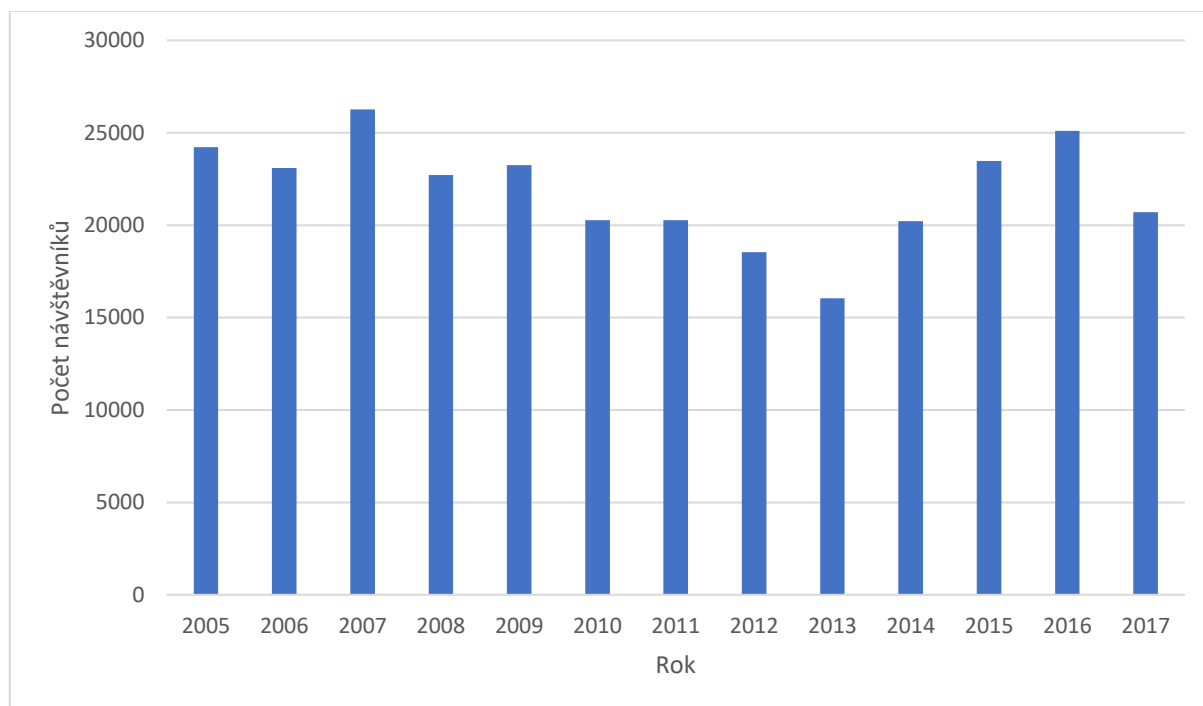
4.2 Analýza návštěvnosti významných památek

Všechny zkoumané památky z hlediska návštěvnosti spadají pod správu NPÚ. Primární jsou zámky Libochovice a Ploskovice, které se nacházejí přímo v analyzovaných destinacích. Hrad Házmburk je zde uveden kvůli jeho blízké poloze k městu Libochovice, a především jeho dominantní roli jako památky v okolí, neboť je brán za jeden z ikonických hradů a mnoho lidí spojuje jeho návštěvu s návštěvou Libochovického zámku. Ve finále díky jeho poloze funguje sám o sobě jako „reklamní poutač“ k jeho návštěvě.

4.2.1 Analýza návštěvnosti zámku Libochovice

Zámek Libochovice je velkým turistickým lákadlem v oblasti. Byl vystavěn v 16. století a v roce 1690 byla zámku po přestavbě dána současná barokní podoba. V době poslední přestavby byla u zámku založena též zahrada francouzského stylu a zámecký skleník

s exotickými rostlinami. V interiérech zámku se nacházejí sbírky skla či porcelánu a také jedinečná barokní kachlová kamna. Správa zámku Libochovice a NPÚ zajišťují zámku jeho primární funkci, tedy kulturně poznávací.

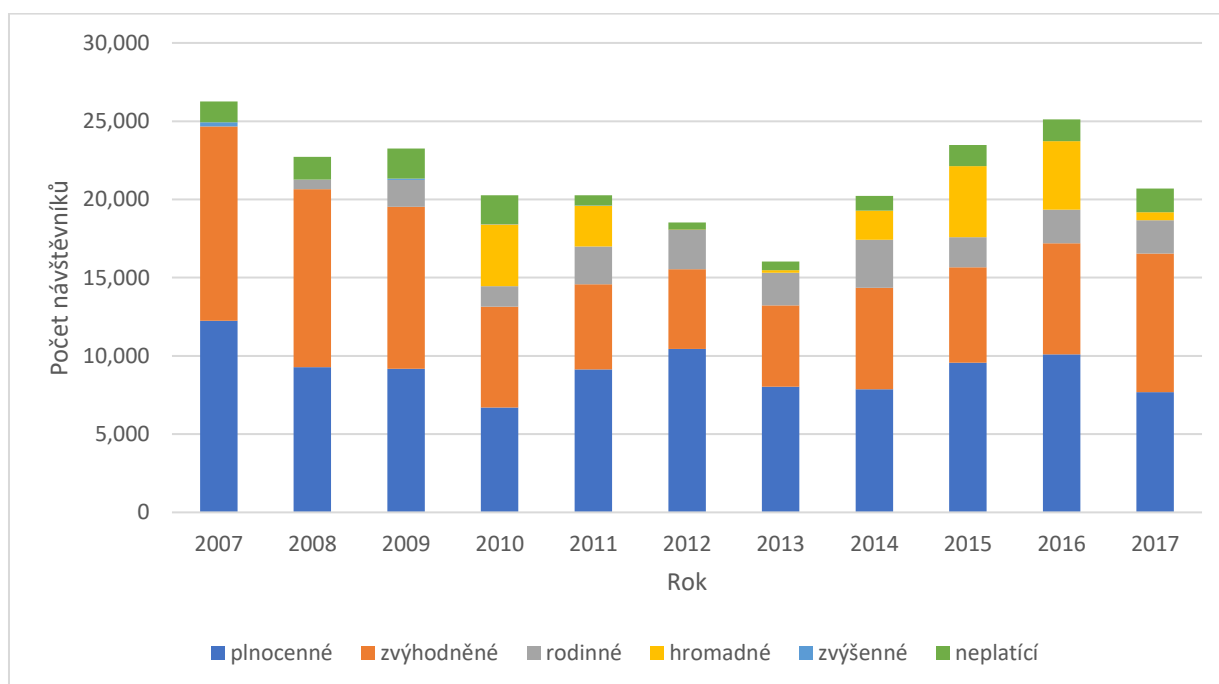

Obr. 5: Vývoj počtu návštěvníků zámku Libochovice

Zdroj dat: NPÚ a NIPOS, zpracováno v programu Microsoft Excel 2010

Návštěvnost zámku Libochovice nemá, jak by se asi čekalo, stále stoupající tendenci (viz. Obr. 5). V roce 2005 a následných čtyřech letech můžeme vidět větší počet návštěvníků než poté. Je to patrně zapříčiněno úspěšnou propagací zámku ve filmovém průmyslu, kdy se v roce 2004 po mnoha českých filmech na zámku natáčel hollywoodský film Princ a Já. V roce 2014 pozorujeme opětovný nárůst, který eskaluje v roce 2016, to je patrně zapříčiněno další propagací televizní tvorby. Tentokrát filmové štáby neobsadily zámek ale nedaleký hrad Házmburk, pod nímž se natáčela druhá řada seriálu Vinaři. Na zámku jsou pro návštěvníky momentálně otevřeny dva okruhy prohlídek. První trasa je zaměřena výhradně na vnitřní prostory zámku s komentářem i o exteriéru zámku i celé jeho historii, včetně historie místa před stavbou zámku. Druhý okruh je zaměřen na expozice týkající se života nejslavnější historické postavy z Libochovic Jana Evangelisty Purkyně (NPÚ.cz, 2019).

Návštěvnost se vztahuje pouze k lidem účastnících se prohlídek zámku. Lidé, kteří jezdí každoročně do Libochovic na některou z akcí již nemají zájem o tyto prohlídky. Při návštěvě zámku se patrně soustředí na zámeckou zahradu s parkem, kde se žádné vstupné nevybírání. Krom poklesu mezi lety 2011 a 2013 si zámek drží zhruba konstantní počet návštěvníků každý rok. Zapojení Libochovic do iniciativ propagace památek Českého středohoří proběhlo zhruba období poklesu návštěvnosti zámku. Lze tedy tuto angažovanost brát jako reakci na klesající počet návštěvníků, a tudíž i poklesu finančních příjmů.

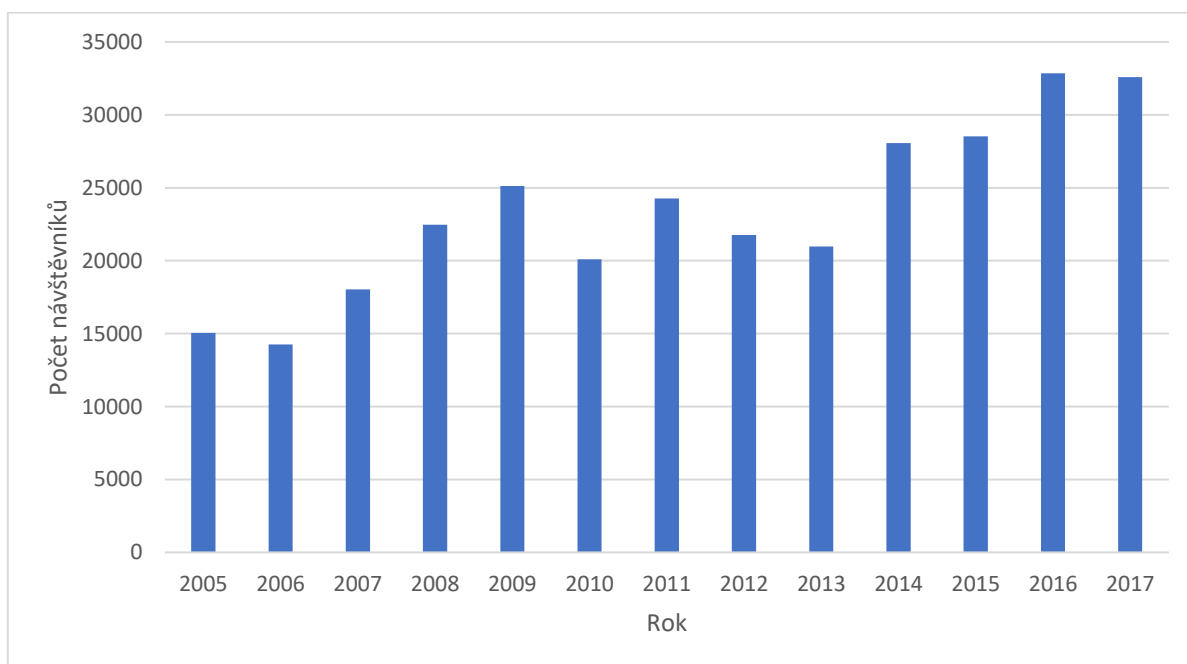
Obr. 6: Počty druhu vstupného návštěvníků zámku Libochovice

Zdroj dat: NPÚ, zpracováno v programu Microsoft Excel 2010

Podle typu prodaného vstupného můžeme soudit, jaký typ návštěvníků a kdy na Libochovickém zámku převažoval (viz. Obr. 6). Ve starších letech viditelně převažují návštěvníci platící snížené vstupné, kam jsou zařazeni studenti, senioři, držitelé ZTP průkazu, či děti. Lze z toho vyvozovat že mezi lety 2007 a 2010 převažoval spíše dobrodružný typ návštěvníka. Od roku 2010 můžeme vidět znatelný nárůst počtu hromadného vstupného, zároveň se rok poté dostává plnohodnotné (celé) vstupné do většiny. To podporuje tvrzení, že na přelomu let 2010 a 2011 se mění typ návštěvníka spíše na midcentrického a možného většího výskytu organizovaných skupin návštěvníků. Plnohodnotné vstupné se drží jako většinové až do roku 2017.

4.2.2 Analýza návštěvnosti hradu Házmburk

Hrad Házmburk je dominantou této oblasti a je viditelný na kilometry daleko. Současná podoba hradu je výsledkem chátrání po jeho poslední proměně v patnáctém století. Hrad byl po Sametové revoluci rekonstruován a zpřístupněn veřejnosti v roce 1997. Největším lákadlem hradu je vyhlídka na vyšší věži tzv. „Bílé“, ze které je při nejlepší viditelnosti možné pozorovat okraje Prahy, především je z ní možné vidět mnoho dalších historických památek, včetně zámků Libochovice a Ploskovic.

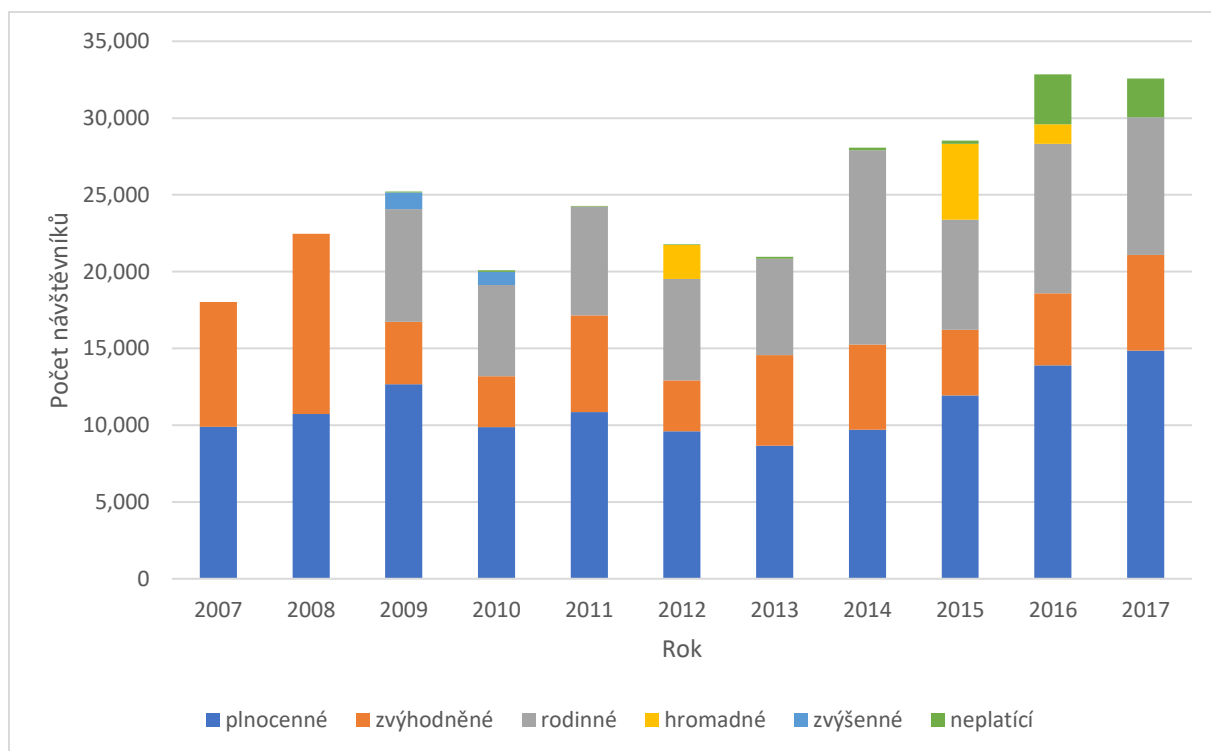

Obr. 7: Vývoj počtu návštěvníků hradu Házmburk

Zdroj dat: NPÚ a NIPOS, zpracováno v programu Microsoft Excel 2010

Na hradě pozorujeme zvyšující se tendenci počtu návštěvníků, kromě zřejmě krizových let regionu 2012 a 2013 (viz. Obr. 7). Zpočátku se návštěvnost držela pod patnácti tisíci návštěvníky ročně z důvodu omezené infrastruktury a stále probíhajícímu vylepšování zázemí, včetně nutných bezpečnostních prvků, především zábradlí v rizikových oblastech svahu. Od těchto let dosahuje návštěvnost nejvyšších hodnot. To lze přičíst dobré propagaci samotného hradu, a to nejen na ostatních památkách či informačních značení u silnic, ale i virtuálnímu prostředí, kde hlavní zviditelnění hradu proběhlo v roce 2015 v již výše zmíněném seriálu Vinaři 2, který jako primární upoutávky využíval právě letecký pohled na zříceninu hradu. Sama kastelánka hradu uvádí, že po odvysílání seriálu se zájem o hrad výrazně zvýšil.²²

Hrad i přes své umístění na kopci není těžko přístupný a je na něj možný i výjezd na invalidním vozíku po kamenité stezce. Na hrad se platí samostatné vstupné s možností prohlídky, která je nabízena jako jeden okruh hradem. Každý návštěvník se proto může po hradě pohybovat podle svých představ s omezeními u krajů z důvodu nebezpečí pádu a sesuvů horniny v minulosti.

Obr. 8: Počty druhu vstupného návštěvníků hradu Házmburk

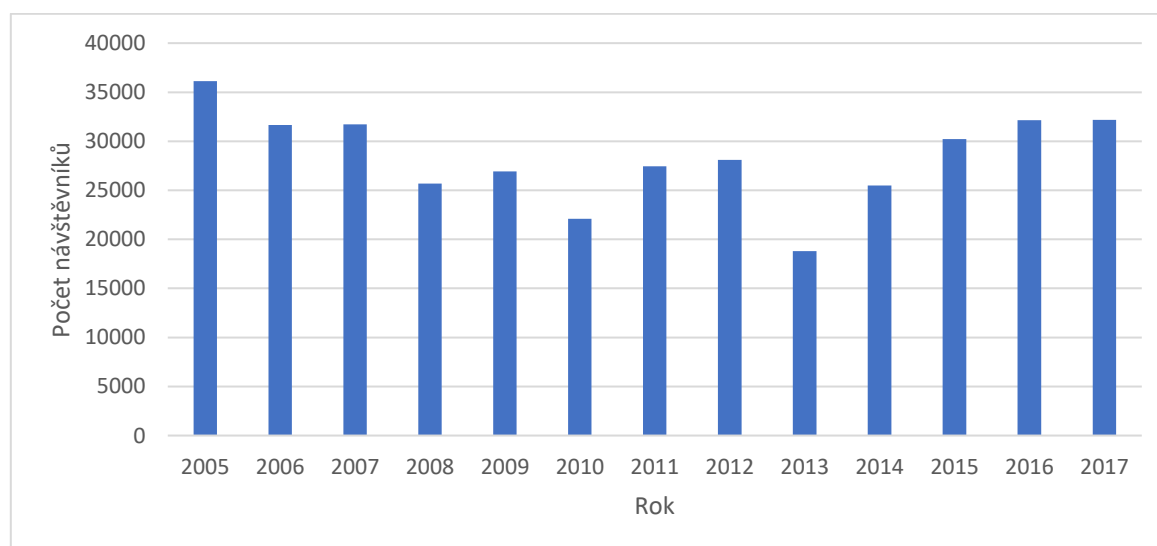
Zdroj dat: NPÚ, zpracováno v programu Microsoft Excel 2010

²² Reportáž serveru iDNES ze dne 1. dubna 2017

Z analýzy druhů zakoupených vstupenek jasně vyplývá (viz. Obr. 8), že do roku 2009 nebylo možné zakoupit jiné než zvýhodněné a plnocenné vstupné. Na základě výsledků dalších let, kdy už bylo možné zakoupit rodinné vstupné, se dá rozumně usuzovat, že rodiny tvořily poměrně značnou část i v letech 2007 a 2008. Celkově je podíl zvýhodněných vstupenek velmi malý oproti rodinnému a plnocennému vstupnému. Dá se z toho vyvodit známý fakt atraktivity zřícenin a hradů na úkor zámků u dětí, přestože Házmburk nemá žádné stavby orientované pro dětské návštěvníky. Je patrně vyhledáván midcentrickými návštěvníky, kteří dávají přednost nenáročným túrám.

4.2.3 Analýza návštěvnosti zámku Ploskovice

Ploskovický zámek nechala do dnešní podoby vystavět toskánská vévodkyně v první polovině 18. století a po jeho dokončení se zámku začalo přezdívat malé Versailles²³. V 19. století se zámek stal soukromým sídlem rakouského císaře Ferdinanda V. „Dobrotivého“, patrně pro jeho odlehlost od císařského dvora. Posledním významným obyvatelem zámku se stal Edvard Beneš, který zámek využíval během svého působení na postu ministra zahraničních věcí Československé republiky. Dnes plní zámek především kulturně poznávací funkci a v jeho interiérech je pořádána řada akcí (NPÚ.cz, 2019).

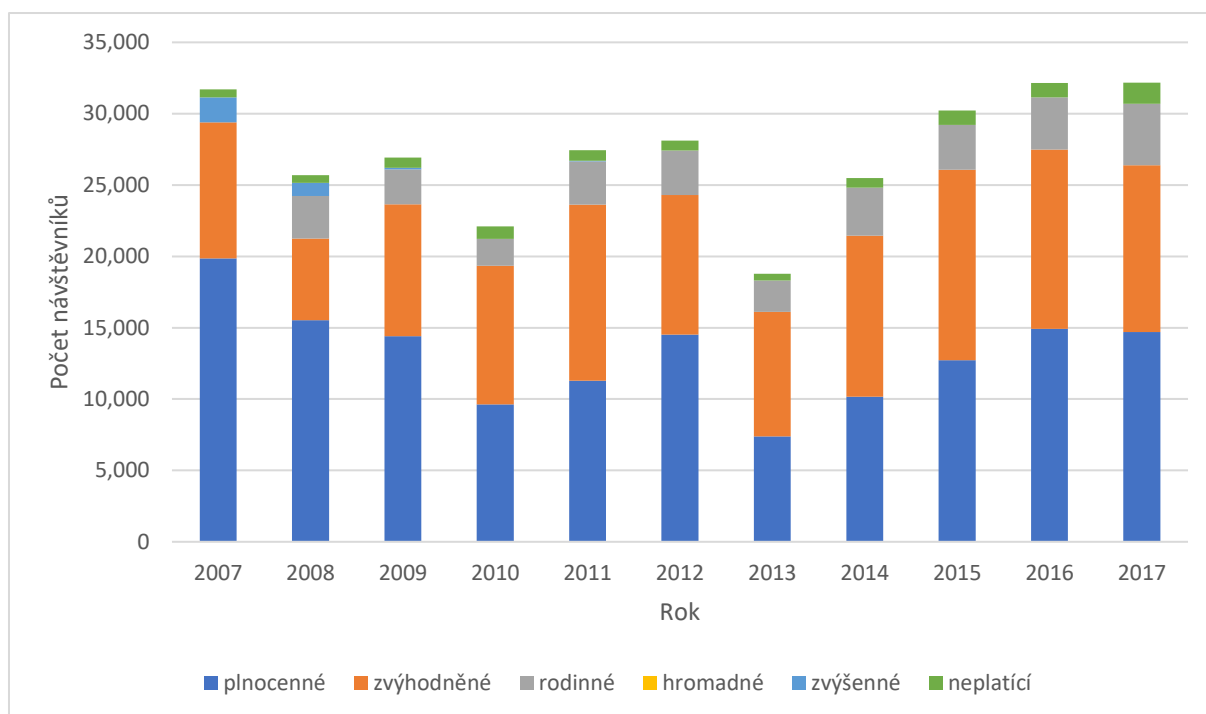
Obr. 9: Počty návštěvníků zámku Ploskovice

Zdroj dat: NPÚ a NIPOS, zpracováno v programu Microsoft Excel 2010

²³ Významná historická památka ve Francii, bývalé sídlo francouzských králů a místo podepsání mírové dohody z první světové války

Stejně jako u zámku Libochovice zaznamenáváme nejnižší i nejvyšší počet návštěvníků ve stejných letech 2005 a 2013 (viz. Obr. 9). Největším rozdílem mezi zámky je množství návštěvníků. Každoročně navštíví více lidí právě Ploskovice. Ploskovicím se daří často atakovat hranici třiceti tisíc návštěvníků za sezónu. Průběh vývoje návštěvnosti zámku se podobá Libochovickému. Rozdíl tam můžeme vidět v roce 2012, kdy počet návštěvníků mírně rostl. Důvodem bylo patrně otevření botanické naučné stezky v zámeckém parku či zviditelnění zámku v pohádce z roku 2010 Čertova nevěsta. Možná tomu přispěla i skutečnost, že Ploskovice působí poněkud „romantičtější“. To vše patrně napomohlo nerovnoměrnému poklesu jako v případě Libochovic. České pohádky se na zámku točí již delší dobu, mezi ty nejznámější můžeme řadit Princ a Večernice či Jezerní královna, zatím poslední pohádka se zde natáčela v roce 2017. Kromě těchto věcí pomohla zámku i angažovanost v kulturních projektech v okolí.

Krom kulturně naučné funkce plní též zábavnou, především chovem pávů na zámku. Ti se nacházejí i na jiných zámcích, avšak ne v takovém počtu. O jejich významnosti svědčí i název zámecké kavárny Café Páv. Pávi nejsou nijak omezováni v pohybu, a proto každý návštěvník, zejména pak dítě, si může pávi krmit. Zámek nabízí jeden okruh prohlídky interiéru zámku, především centrální budovy, jelikož v dalších prostorách se nachází správa zámku a místní škola. Druhý okruh je věnován zámeckému parku, po již zmiňované naučné stezce, jelikož park se pyšní až osmdesáti různými dřevinami. Třetí okruh je patrně nejzajímavější, neboť nabízí unikátní možnost navštívit uměle vytvořené jeskyně pod zámkem zvané „grotty“, které byly znovu zpřístupněny v roce 1998 (NPÚ.cz, 2019).

Obr. 10: Počty druhu vstupného návštěvníků zámku Ploskovice

Zdroj dat: NPÚ, zpracováno v programu Microsoft Excel 2010

Na rozdíl od Libochovického zámku pozorujeme (viz. Obr. 10) v dřívějších letech mnohem větší podíl plného vstupného oproti zbývajícím segmentům. Důvodem může být již rozvinutá turistická infrastruktura v nedalekých Litoměřicích, která láká spíše midcentrický typ návštěvníka. Co je zde zajímavé, je úplná absence hromadného vstupného, patrně sem tedy nejedí větší organizované skupiny turistů (hromadné vstupné je možné zakoupit, pozn. aut.). Prodej rodinného vstupného se drží poměrně konstantně po všechna zjištěná léta. V pozdějších letech již nezaznamenáváme velký početní rozdíl mezi počtem zvýhodněných a plnocenných vstupenek.

4.3 Veřejné akce pro návštěvníky

Libochovice i Ploskovice pořádají řadu dílčích veřejných akcí nejen pro místní obyvatele, ale rovněž i pro návštěvníky. Kulturní život je dle analýzy v současnosti velmi bohatý a význam různých slavností se zvyšuje s každým rokem pořádání. Během let navíc některé akce prošly různými proměnami, která kladně i negativně ovlivnily jejich atraktivitu.

4.3.1 Analýza akcí pořádaných ve městě Libochovice

Libochovice jsou s ohledem na svou velikost velmi bohaté na pořádání kulturních akcí pro návštěvníky. Akce jsou pořádány nejen vedením města či správou zámku, ale i místními organizacemi. Vedení města již od roku 1958 pořádá Libochovické divadelní léto, jehož program se výrazně obohatil po Sametové revoluci, díky možnosti promítání i západních snímků. Jeho trvání se prodloužilo z jednoho týdne až na dnešní necelý měsíc (Libochovice.net, 1989-2000).

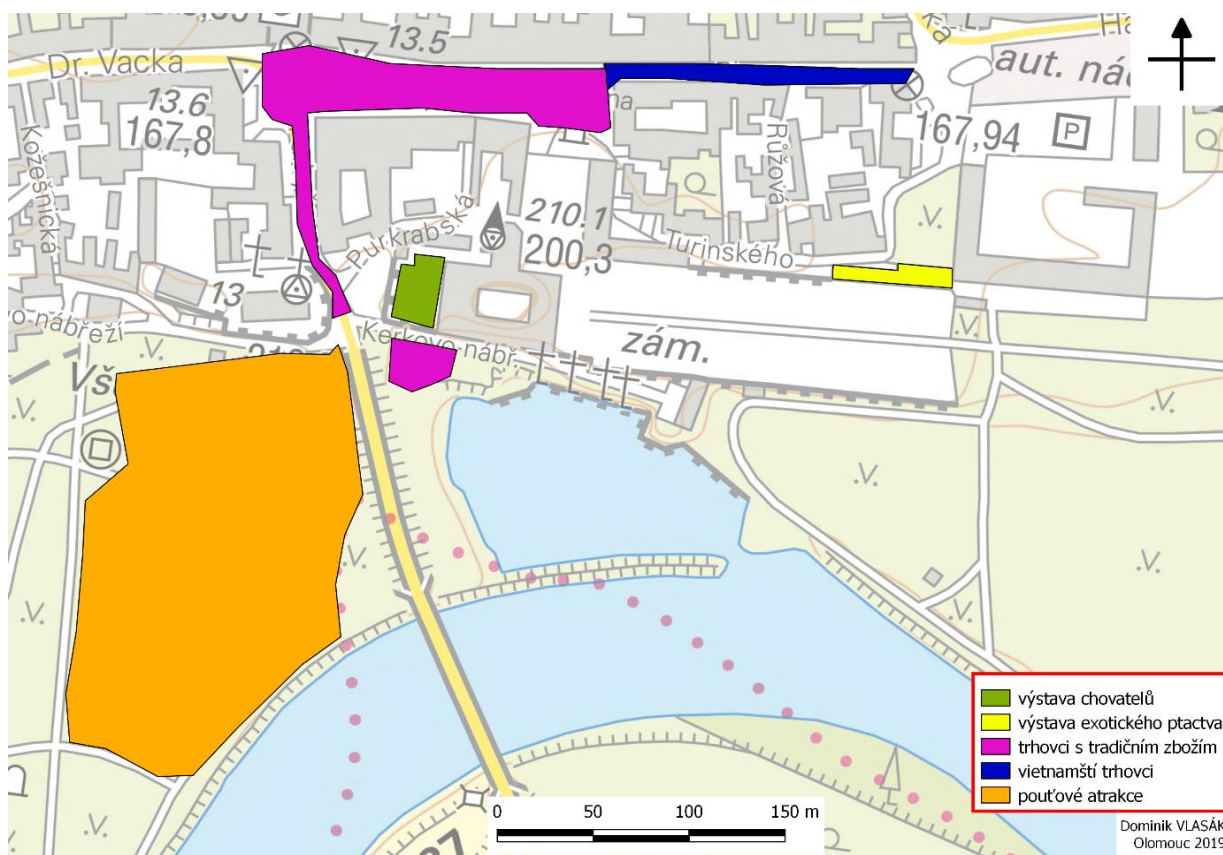
Libochovice jsou místem rodiště význačného českého vědce Jana Evangelisty Purkyně, jehož busta se nachází u vstupní brány zámeckého areálu. Na jeho počest se do Libochovic každým rokem sjížděla Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně. V rámci tzv. „Purkyněho dne“ se na zámku pořádaly uzavřené lékařské semináře pro účastníky. Od roku 1996 se tato konference však přestěhovala na jiná místa. Na vině je patrně nedostatečná infrastruktura a zázemí Libochovic, které již nebyly schopné kapacitně tuto akci zvládnout. Krom českých lékařů se ji účastní i zahraniční lékaři s nutností možnosti ubytování, která je v Libochovicích omezená (Libochovice.net, 1989-2000).

Další tradiční kulturní slavnostní je výstava bonsají, kterou pořádá místní Bonsaj klub. Ta se pořádá již od roku 1990 každoročně na zámku. Tato výstava měla velmi pozitivní vliv na prestiž a povědomí o Libochovicích. Pěstování bonsají podporuje v České republice čínské velvyslanectví. Již sedmý ročník přijela osobně zahájit manželka čínského velvyslance a o dva roky později čínský velvyslanec sám. Díky zájmu o tuto asijsky orientovanou výstavu se do Libochovic patrně dostala i nová výstava AKITA zaměřená na představení asijských plemen psů, která se však po roce 2000 přesunula se svým konáním do Prahy (Libochovice.net, 1989-2000).

V Libochovicích se v jako bývalém historickém panství konalo mnoho historických akcí, během Svatovavřínecké pouti se v zámeckém parku konaly přehlídky historického šermu. Dnes se skupiny historického šermu soustředí spíše v nedaleké Budyni nad Ohří, která se posledních několik let na tento druh zábavy zaměřuje. Na úkor tohoto druhu zábavy se rozvinula neznámější akce Libochovic, Svatovavřínecká pout'.

Svatovavřínecká pout' se koná každoročně v Libochovicích na svátek svatého Vavřínce, jemuž je zasvěcena i nedaleká hřbitovní kaple. Jedná se o největší akci v blízkém okolí. Centrum města je kvůli jejímu konání uzavřeno pro motorová vozidla. Akci provází

několik dílčích akcí, která pouť během let rozšířila. Hlavní atrakce pouti, tedy zábavné atrakce „kolotočářů“, jsou umístěny v městském parku naproti zámku za kostelem. Hned na hlavní ulici za mostem na pouť navazují trhy vedoucí po celém náměstí až ke kruhovému objezdu z roku 2017. V roce 1991 zaznamenává autor úbytek atrakcí v parku, naopak růst počtu trhovců (Libochovice.net 1989-2000). Proměna samotných trhů pokračovala, a změnily se ze spíše tradičních na trhy všeho druhu. V roce 1994 je zaznamenána především první větší účast trhovců vietnamského původu, která se začne s dalšími roky stupňovat, jsou jim však vyhrazena méně lukrativní místa dál od pouti. To se změnilo posledním rokem, kdy v důsledku úbytku trhovců jsou vietnamské typy stánků přiblíženy pouti. Pouť kromě trhů doprovází od roku 2000 též výstava chovu drobných zvířat a papoušků které jsou pořádány v zámeckém areálu. Od roku 2012 evidujeme větší popularizaci této akce díky rozmístění upozorňujících plakátů na ni v jiných sídlech bývalého okresu. Na plakátech můžeme též vidět vývoj této akce, vzhledem k jejímu trvání (viz Obr. 12). Až do roku 2017 trvala pouť dva dny, nyní je prodloužena v rámci programu již na tři. Je na nich možné pozorovat i větší motivace na úspěch propagace, tedy propracovanosti plakátů. Množstvím návštěvníků se akce stala negativní ve smyslu nedostatečné infrastruktury. Vážný problém panuje z hlediska parkovišť pro návštěvníky.auta jsou zaparkována na nevhodných místech, kde zpomalují provoz. Jako reakce na tento problém byla zřízena autobusová doprava z nedalekých Radovesic, kde byly vybudovány větší parkovací prostory.

Obr 11: přibližné rozložení atrakcí Svatovavřínecké pouti v Libochovicích

Zdroj: (data: ČÚZK, vlastní tvorba v QGIS)

Libochovice se staly též místem konání obecně známých jednorázových kulturních akcí. V roce 2012 se město stalo místem konání Open Air festivalu pořádanému každoročně v jiné lokalitě. V roce 2015 si město jako součást turné vybrala i obecně známá pěvecká dvojice Eva a Vašek, která pro velkou účast zopakovala svou návštěvu následující rok. To vše přidává rostoucímu významu Libochovic jako sídla kultury v oblasti. Jistým vrcholem tohoto růstu byla i návštěva prezidenta České republiky v roce 2016, již se účastnil též hejtman ústeckého kraje, která přilákala řadu příznivců současného prezidenta.

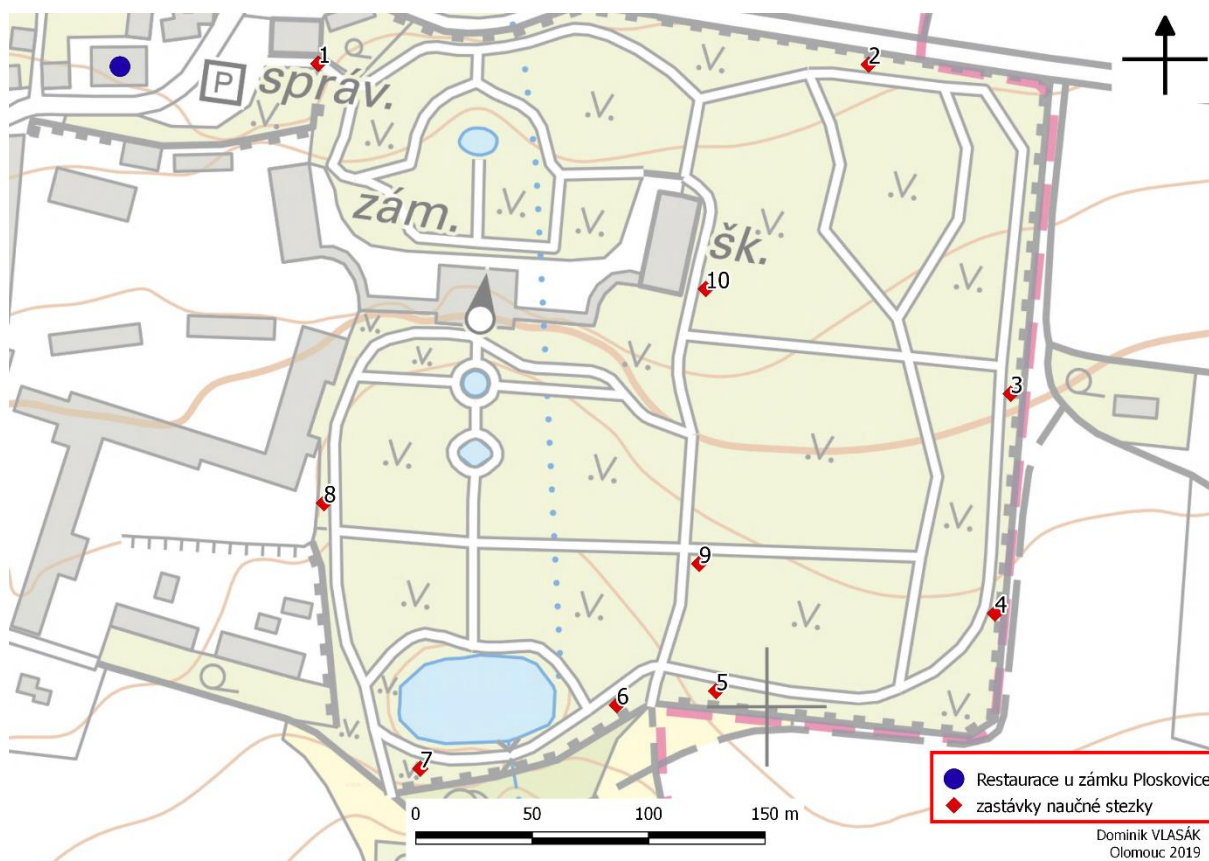
Obr. 12: Upoutávací plakáty Svatovavřínecké pouti v Libochovicích

Zdroj: Libochovice.cz

Dle analýzy je většina akcí pořádána místními uskupeními, ale již s menší mimo místní angažovaností. Akce znamenají možnost zisku pro nemístní podnikatele a ti se stále ve větším počtu angažují. Zatím však nemůžeme mluvit o investicích jiných než místních (kromě vietnamských trhovců pozn. aut.) pro zlepšení těchto akcí. Dle chování místní samosprávy je možné usoudit její velkou akceschopnost a směřování správným směrem.

4.3.2 Analýza akcí pořádaných v obci Ploskovice

Obec Ploskovice jako menší ze dvou zkoumaných sídel má méně kulturních akcí než město Libochovice. V Ploskovicích vidíme poměrně značnou angažovanost místních uskupení v těchto akcích, včetně místní základní školy. Ta se podílela na vytvoření jedné z místních atrakcí, a to naučné stezky v parku, která byla vybudována v zámeckém parku s názvem „Poklady ploskovického zámku“ v roce 2011 (Ploskovický čtvrtletník, 2011). Stezka není zaměřena pouze na historii zámku, ale i na okolní ekosystémy a flóru v zámeckém parku. Od jejího vytvoření se zde koná mnoho akcí školy, především pohádkové zahájení školního roku, i pro školy z blízkého okolí. Každoroční vánoční koncerty bez vstupného pořádané na zámku doplnila poprvé v roce 2011 i zahraniční skupina s již placeným vstupným, která znovu do Ploskovic dorazila v roce 2013 (Ploskovický čtvrtletník, 2011). Koncerty spíše s klasickou hudbou pořádané v zámeckých prostorách jsou poměrně časté. Po roce koncerty jako majoritní část začínají v obci počtem ustupovat na úkor dalších akcí.

Obr 13: Mapa zámeckého parku Ploskovice s naučnou stezkou

Zdroj: (data: ČÚZK, terénní výzkum, vlastní tvorba v QGIS)

Mnoho menších obcí se v rámci rozvíjení cestovního ruchu uchýlí ke spolupráci se svým okolím, a to včetně Ploskovic. Každoroční slavnost nazvaná „Slavnost květů“ byla v roce 2011 doplněna o cykloturistickou akci, která se konala se startem u Soběnic. Během akce je zde mnoho doprovodných programů, včetně prohlídky zámku, která je v ceně startovného. Podle Ploskovického čtvrtletníku v roce 2013 tato akce zaznamenala rekordní počet účastníků a to maximum, tedy 400 závodníků (Ploskovický čtvrtletník, 2013).

V roce 2014 se ve statku pod zámek začaly konat trhy s názvem „Trhy v podzámčí“, které se konaly několikrát do roka. O první trhy byl podle čtvrtletníku zájem, ten však postupně klesal, neboť se trhy konaly často (Ploskovický čtvrtletník, 2014). Byly proto další rok přetransformovány na trhy nazvané „Všehotrhy“, kde každý mohl nabízet své zboží podobně jako na bleším trhu a konaly se jednou do roka. Byl to evidentně krok správným směrem, jelikož se „Všehotrhy“ konají každým rokem.

V roce 2017 se za podpory obce podařilo místnímu spolku pro zachování ručních řemesel s názvem „Klub šikovných rukou“ uspořádat velikonoční výstavu těchto řemesel

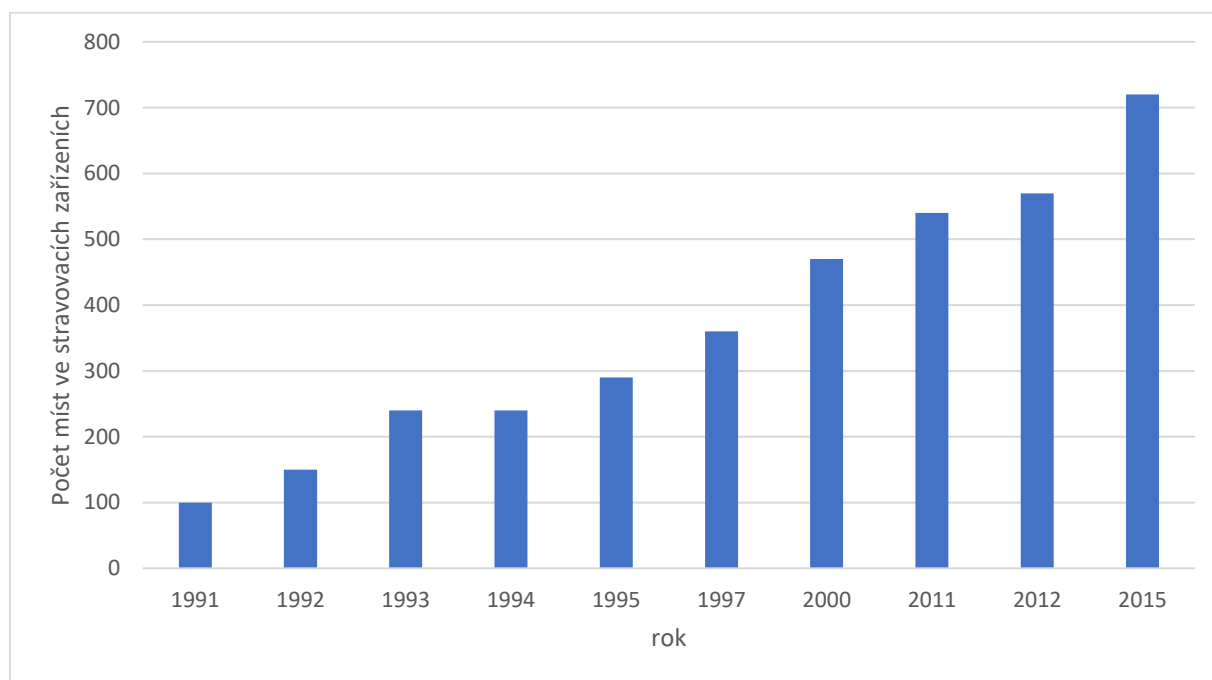
s možností koupě ručně vyráběných velikonočních dekorací. O dva roky později byla tato výstava doplněna o jednodenní výuku těchto řemesel pro širší veřejnost.

Největší atrakcí Ploskovic je nepochybně areál zámku. Kromě koncertů a menších výstav převážně místní školy se zámek v roce 2011 zapojil do celorepublikové akce Hradozámecká noc, která po celé republice otevírá památky návštěvníkům na noc. V roce 2011 byl podle rešeršní činnosti zájem tak velký, že se správa zámku rozhodla pro častější otevření zámku pro noční prohlídky (Ploskovický čtvrtletník, 2011).

V současnosti tedy místní akce pořádají především místní spolky a zařízení. To podporuje myšlenku, že Ploskovice se momentálně zřejmě nacházejí ve druhé fázi Butlerova modelu, tedy tzv. „vtážení“ (Butler, 1980).

4.4 Turistická vybavenost sídla

4.4.1 Analýza turistické infrastruktury ve městě Libochovice

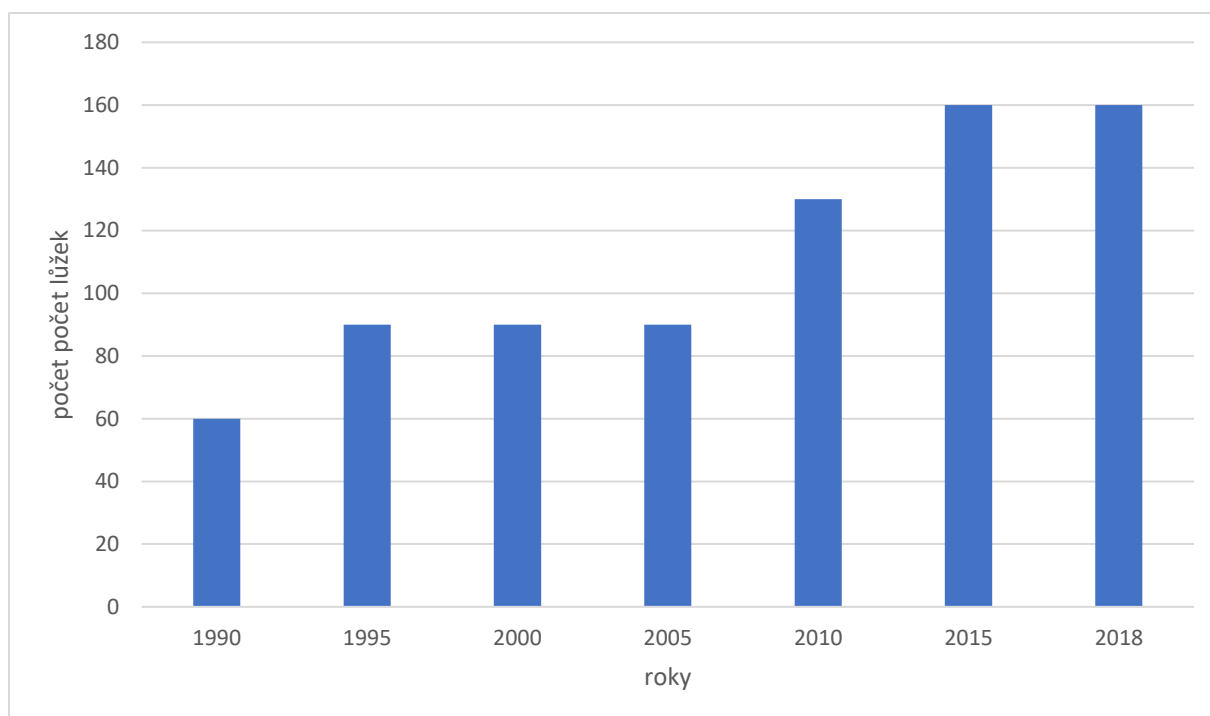

Obr. 14: Počet míst stravovacích zařízení ve městě Libochovice

Zdroj: Výzkum v terénu, zpracováno v programu Microsoft Excel 2010

Turistická infrastruktura v Libochovicích prošla výraznou změnou v období po Sametové revoluci. Jedná se především o změnu majitele několika hostinských zařízení, které byly privatizovány a následně zrekonstruovány. Stalo se tak mezi lety 1991 a 1994. V tomto období můžeme hovořit o první vlně rozvoje turistické infrastruktury ve městě. Svoji turistickou infrastrukturou nepochybně zajišťují i potřebné zázemí nedaleké obci Klapý, která nemá žádné ubytovací zařízení, a je hojně vyhledávána kvůli hradu týčícímu se nad ní. V roce 1994 byla ve městě otevřena první diskotéka bez názvu, dnes o ni hovoříme jako o Klubu u Wlastiček. V období po revoluci se Libochovice plnily spíše dobrodružným typem turistů. Ti byli většinou odkázáni nikoli na restaurace, ale na potravinové prodejny, které v Libochovicích fungovaly až do roku 2015. Tehdy byly nahrazeny větším řetězcem Penny market na okraji města, se kterým se v poskytování zboží a úrovní cen menší obchodníci nemohli měřit. Rekonstrukcí hasičské zbrojnice v roce 2000 vznikla nová restaurace Pamplona s asi šedesáti pěti místy a zvláštním salónkem pro pořádání akcí. Později byla rozšířena i o stejnojmenný penzion (Libochovice.net, 1989-2000).

Dalším velkým skokem v rozšiřování turistické infrastruktury bylo období po roce 2011. V tomto roce započala svůj provoz restaurace Na kopečku a rok na to, téměř naproti vznikla pizzerie Pietro, kde je možné koupit menší kousky pizzy jako v rychlém občerstvení. Vznikly obě velice blízko autobusového nádraží, kvůli kterému již město předtím otevřelo stánek s rychlým občerstvením pro čekající pasažéry (Libochovice.net, 1989-2000). Přítomnost pizzerie Pietro jako netypického jídla můžeme již vnímat jako počátek investic zvenčí, neboť se jedná o širší řetězec pizzerií. Tento trend nabízení obecně známějších druhů jídel podporuje poměrně velká nabídka burgerů v restauraci Černý orel. Bohužel se nepodařilo zjistit, kdy s přípravou tohoto druhu jídla započali. Lze dovodit, že se tak stalo v období přestěhování provozovny restaurace z původního, nyní rekonstruovaného objektu Zámecký šenk. V roce 2015 evidujeme poměrně velký nárůst počtu míst v restauracích, a to vlivem otevření restaurace Konírna, která svým umístěním není příliš limitována velikostí svých zahrádek v období hlavní sezóny. Vznikla rovněž blízko autobusového nádraží a dle majitele ji mimo sezónu využívají především místní jako jídelnu, ač prostředí neodpovídá klasické jídelně.

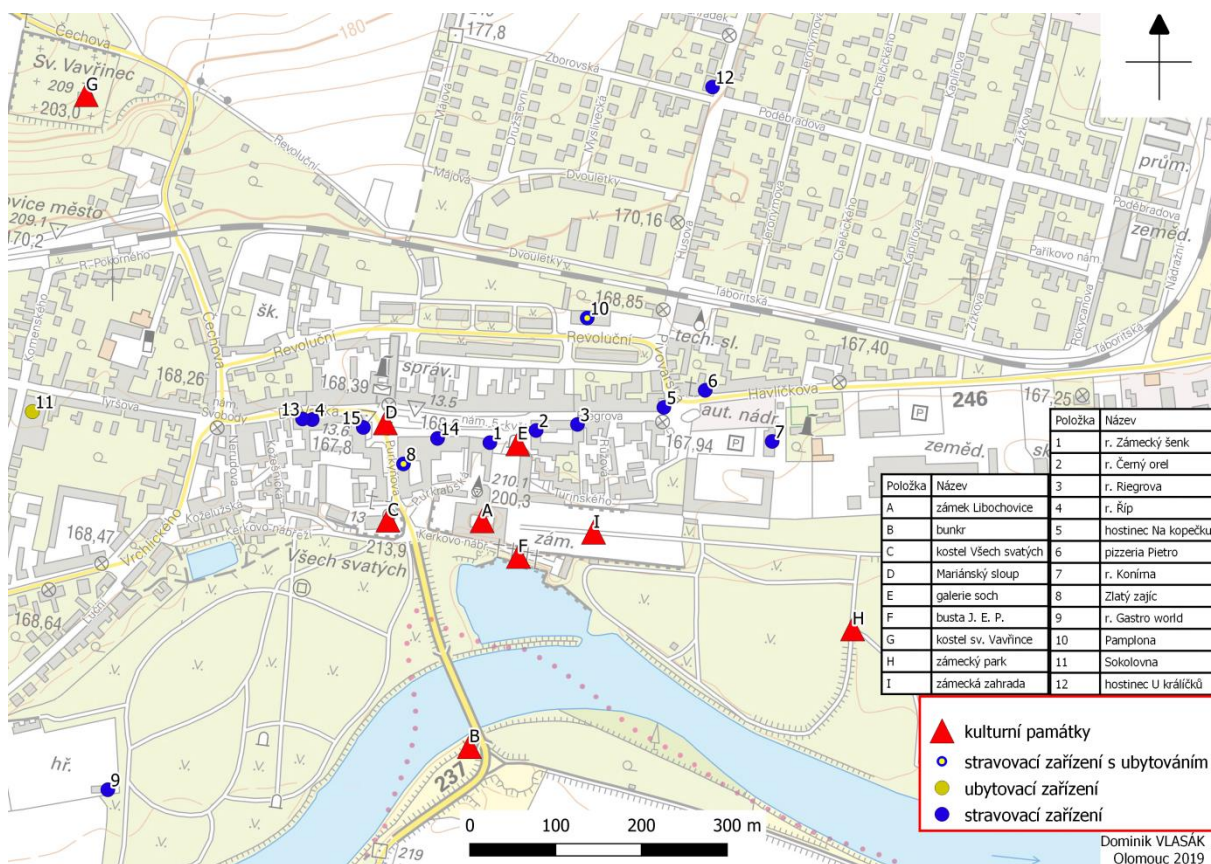

Obr. 15: Počet ubytovací kapacity ve městě Libochovice

Zdroj: Vlastní výzkum v terénu, zpracováno v programu Microsoft Excel 2010

Co se týče ubytovací kapacity jsou Libochovice natolik významné, aby v roce byly vyznačeny na mapě kapacity rozvoje cestovního ruchu v Ústeckém kraji. Až do roku 2010 zajišťovala hotelovou kapacitu primárně ubytovna v Sokolovně, která je však stavěna pro sociálně slabší návštěvníky, a tedy spíše pro dobrodružné typy. Nejlepší ubytováním, které je možné v Libochovicích mít se nachází v hotelu Zlatý Zajíc, který započal své podnikání v roce 1997 a na rozdíl od ubytování v Sokolovně disponuje již plným zázemím pro hosty.

Za patnáct let se ubytovací kapacita v Libochovicích zvětšila téměř o polovinu. Jedná se však stále o čistě místní podniky a žádné pobočky větších řetězců. Jako potencionální další možnost zde vidíme pronájem některých nedalekých chat na druhé straně řeky Ohře v Poplzech. U nich je možnost pronájmu na určitou dobu bez jakýkoli dalších služeb. Největší zaplněnost všech objektů se při nezávazném rozhovoru tázaní provozní shodli na čas sezóny, především v týdnu konání Svatovavřínecké pouti. Všimli si také prý stále většího počtu ubytovaných cizinců, převážně z Německa. Současná ubytovací vybavenost sídla odpovídá tedy spíše midcentrickému typu návštěvníka.

Obr 16: Mapa stravovacích a ubytovacích zařízení spolu s kulturními památkami.

Zdroj: (data: ČÚZK, terénní výzkum, vlastní tvorba v QGIS)

Město se na turistické infrastrukturu podílí především investicemi do dopravní infrastruktury a do restaurátorských a opravných prací na památkových objektech s výjimkou zámku a jeho zahrady a parku, které spadají pod NPÚ. V rámci dopravní infrastruktury bylo prioritou města rozšířit parkovací možnosti ve městě, které kapacitně nestačily pro návštěvníky Svatovavřínecké pouti. Město tento problém vyřešilo přeměnou části rozsáhlého autobusového nádraží a též investicí do nedalekých Radovesic a tamní vystavění nových parkovacích ploch. Kromě parkovišť se město zřejmě soustředí na zkvalitnění pěších komunikací ve městě, které jsou viditelně v lepším stavu než silniční. Všechny tamní památky se zdají být v dobrém technickém stavu. Restaurování některých z nich město realizovalo ihned po Sametové revoluci. Na jejich udržování kromě města přispěl později i kraj v rámci projektu Evropské unie pro zkvalitnění turistické infrastruktury v severozápadním regionu v letech 2014 a 2015. Upravena byla z peněz evropského fondu především purkrabská ulička u západní strany zámku.

Turistické značení ve městě je velmi dobré. Méně známé pamětihodnosti jsou označeny oproti těm větším, aby neušli pozornosti návštěvníků. V rámci projektu Hrady Českého středohoří byly Libochovice zařazeny ve vlně v letech 2012/14, která má za cíl upozornit návštěvníka na památky v okolí. Hned vedle něho je umístěn další informační stojan iniciativy České středohoří – země hradů, která vytyčuje několik turistických tras po oblasti, včetně těch ve výstavbě. Libochovice se nacházejí pouze na Zlaté stezce hradů, kam byla rozšířena v roce 2014. Umístěny jsou přímo před zámeckou branou na náměstí, kde jsou pro návštěvníky téměř nepřehlédnutelné. Samotný zámek je dobře udržovaný, a otevřený pouze v sezóně, avšak zámecké zahrady a park jsou otevřeny i mimo sezónu, v jejich areálu se též nachází knihovna města Libochovice.

4.4.2 Analýza turistické infrastruktury ve městě Ploskovice

Ploskovice svým umístěním patrně nikdy nebudou pro zajištění cestovního ruchu potřebovat silnou podpůrnou infrastrukturu. Patřičnou kapacitu ubytování potencionálních návštěvníků jim zajišťuje nedaleké bývalé okresní město Litoměřice. To je podle Strategie rozvoje cestovního ruchu v Ústeckém kraji druhým největším hromadným ubytovacím zařízením v oblasti, a tedy největším v bývalém Litoměřickém okrese (SRTRÚK, 2014). Restaurační činnost v obci zajišťoval jeden místní hostinec až do roku 1999, kdy byl odkoupen novým majitelem z Prahy, který ho nově rekonstruoval. Poslední investice proběhla v roce 2012 zvětšením oblasti zahrádky. Dle provozovatele je v současnosti sezónní kapacita mezi devadesáti až sto hosty. Hostinec též nabízí velmi levné a strohé ubytování. Provozovatel uvádí, že ho využívají především slabší sociální vrstvy na delší pobyt. Většina návštěvníků, pokud se chtějí v oblasti ubytovat, volí podle něj nedaleké Litoměřice.

Zázemí dopravní turistické infrastruktury zajišťuje především parkoviště mezi bránou do zámeckého parku a hostincem. Parkoviště je během sezóny placené, mimo sezónu je možné ho využívat zdarma. Výdělek z něj náleží primárně obci, která ho podle provozního hostince, investuje do zdejšího fotbalového klubu. Zámek je otevřený sezóně, na rozdíl od zámeckého parku, který je otevřen i mimo sezónu. Stejně jako parkoviště, tak i zdejší kavárna Café plus, umístěná přímo v levém křídle zámku je otevřena pouze pokud je otevřen i zámek. Stejně jako Libochovice jsou i Ploskovice zúčastněné v projektech Hrady Českého středohoří a České středohoří, země hradů. Jejich značení i značení stezky je hned u vstupu do zámeckého parku. Ploskovice se do projektu ČSzh zapojily již v roce 2012, naopak do HČS

se zapojily až v roce 2017, tedy poměrně nedávno. Ploskovice se na stezkách ČSzh vyskytují na Žižkově stezce zemí hradů. Tato organizace zdá se zaměřena spíše na husitské období oblasti Českého středohoří, kdy na nedaleko vystavěném hradu Kalich sídlil Jan Žižka.

4.5 Vyvození životního cyklu destinací

Na základě provedeného zkoumání bylo možné určit pravděpodobná období, tedy fáze Butlerova modelu ve zkoumaných destinacích. Z důvodu neúplného množství potřebných informací a jistých dat nemůžeme pokládat zde předkládaný vývoj explicitně, ale pouze jako orientační pravděpodobnost.

Na základě rešeršní činnosti a výzkumu z terénu bylo prací určeno, že v Libochovicích nastala fáze objevování až po Sametové revoluci, do které byly zřejmě investice do turistické infrastruktury minimální. Fáze objevování nastala tedy mezi lety 1989 a 2000, kdy po tomto období evidují Libochovice růst počtu stravovacích i ubytovacích zařízení výhradně místního charakteru. Což bylo zapříčiněno patrně nejen růstem počtu návštěvníků destinace, ale i ztrátou pořádání některých významných akcí (např. Purkyněho den), kde lze předpokládat jako důvod nedostatečnou turistickou vybavenost sídla.

Provedená analýza nám dále napovídá, že druhá fáze Butlerova modelu, tedy vtažení, nastala kolem roku 2000, kdy se v roce 1997 otevírá nedaleký hrad Házmburk, navíc je každoroční pouť obohacena o nové události pořádané v rámci jejích oslav. V této fázi ještě evidujeme vznik místních stravovacích zařízení a dále rozšiřování stávajících stravovacích zařízení o ubytovací možnosti pro návštěvníky. Dále nám návštěvnost nedalekého Házmburku potvrzuje zvýšený zájem o tuto lokalitu, který však nelze potvrdit z poměrně konstantní návštěvnosti zámku v Libochovicích v průběhu let. Tato fáze trvá v Libochovicích patrně celkem patnáct let.

V roce 2015 již v Libochovicích evidujeme některé subjekty, především zaměřené na stravování, které jsou součástí větších řetězců služeb. Ubytovací služby však stále zůstávají pouze záležitostí místních v režii investic.

U Ploskovic, jakožto u menšího sídla ze dvou destinací podrobených výzkumu, bylo z důvodu jejich velikosti velmi omezené množství relevantních informací pro zaměření fází Butlerova modelu. Podle obecně známého předpokladu tedy můžeme počáteční fázi

objevování rovněž jako u Libochovic zakotvit v období po Sametové revoluci, které skončilo v roce 2000, kdy evidujeme první větší investice do turistické infrastruktury nutné pro udržení úrovně cestovního ruchu, a to v převzetí jediného stravovacího zařízení v obci do rukou nového investora.

V roce 2012 pozorujeme reakci na klesající počet návštěvníků hlavní atrakce, tedy zámku, v podobě několika investic a rozšiřování, přibližně v této době se také začíná platit za místní parkovací místa před zámkem. Zatím poslední investicí bylo vybudování zámecké sezónní kavárny v roce 2015. Dalším faktorem podporujícím toto období jako druhou fázi Butlerova modelu je účast Ploskovického zámku na větších projektech v Českém středohoří, která nastala po roce 2012. Potenciál pro další rozvoj především sezónních zařízení nám poskytuje počet návštěvníků zámku, který je největší ze tří zkoumaných památek.

4.6 Diskuze

Vzhledem ke zjevným odlišným současným fázím ve zkoumaných destinacích lze předpokládat i jejich rozdílný vývoj. Dá se předpokládat, že vývoj obou destinací bude pokračovat na základě Butlerova schématu, avšak s odlišnou dobou trvání určitých fází.

Ploskovicím bude zřejmě dále zajišťovat potřebné turistické zázemí nedaleké město Litoměřice, především v ubytovací sféře. Pokud by se Ploskovice chtěly v tomto směru více osamostatnit, muselo by ubytování být patrně výrazně odlišné od současného, které je poskytováno v hostinci naproti zámecké zahradě. Odlišnost by byla především v kvalitě. Další investice by proto měly být spíše do propagace a restaurování nežli vytváření nové podpůrné infrastruktury. Se svou velikostí se patrně nikdy, nebo za velmi dlouho dobu dostane do třetí fáze Butlerova modelu ve které bychom mohli čekat investice zvenčí.

Vývoj v Libochovicích je diametrálně odlišný. Nyní se nacházejí na přelomu druhé a třetí fáze Butlerova modelu, tudíž se dá očekávat přelom do čisté třetí. V rámci stravovacích zařízení to bude odpovídat rozšířené nabídce nejenom z klasické české kuchyně, ale i obecně známých jídel. Potenciál této destinace je poněkud brzděn infrastrukturou komunikací vedoucích do města. Dnes již však můžeme vidět nově rekonstruovanou vlakovou dráhu spojující Louny a Lovosice s novou větší budovou nádraží, kde se taktéž dá očekávat vytvoření nového druhu stravovacího zařízení. Město v této části patrně investuje prostředky

do propagace sídla, co by možné destinace pro návštěvníky, aby si poměrně rozsáhlou podpůrnou turistickou infrastrukturu dokázalo udržet.

Jelikož obě sídla spadají do Ústeckého kraje, je rozumné analyzovat strategii kraje v oblasti cestovního ruchu, která byla zatím vydána pro rok 2015 až 2020. Z ní plyne jasný závěr, a to co největší posilování spolupráce klíčových partnerů, tedy správy památek a parků. Další klíčovou složkou je informovanost o zdejších lokalitách v zahraničí, patrně především v sousedním Německu. V rámci toho jsou budovány nové či spojovány stávající pěší a cyklistické trasy mezi územím Ústeckého kraje a Německem. Posledním důležitým bodem je podpora dopravy mezi sídly k lepšímu přesunu návštěvníků do lokalit s menší ubytovací kapacitou, v tomto směru byla revitalizována i železnice v Libochovicích. Přímo pro rozvoj v Českém středohoří jsou vytyčeny cíle víceméně stejné, s větším zaměřením na sportovní turistiku a k tomu potřebnou podpůrnou infrastrukturu.

5 Shrnutí výsledků práce

Z výzkumu vyplývá, že se turistická infrastruktura v průběhu let ve sledovaných lokalitách pozitivně vyvinula a měla i pozitivní výsledky. Je patrné, že oblast má velký potenciál k rozvoji cestovního ruchu především kulturně poznávacího druhu. Místní samospráva si je tohoto potenciálu vědoma a snaží se jednat v jejím nejlepším zájmu, a to jak ta místní, tak krajská.

Na návštěvnosti všech zde analyzovaných památek je možné pozorovat jako nejméně úspěšný rok co do počtu návštěvníků rok 2013, což je patrně následkem ekonomické krize kolem roku 2012, hypotéza č. 2 byla tedy potvrzena (viz. str. č. 34).

Hypotéza č 1. byla také potvrzena, neboť vývoj turistické infrastruktury a pořádaných akcí s mírnými odchylkami koresponduje s plánem ministerstva pro místní rozvoj České republiky ohledně turistického ruchu.

Relevantní hodnotu těchto hypotéz je nutné brát s určitým odstupem, neboť jak již bylo výše v práci zmíněno, že bylo získáno omezené množství informací a dat.

5.1 Nástin řešení potenciálních nebezpečí v rozvoji destinace

Největší hrozbou pro všechny destinace je úbytek návštěvníků a nenaplnění tak kapacity sídla. Tento problém se tradičně řeší investicí do propagace destinace. Politika Ústeckého kraje, především sjednocování turistických lokalit, je správným krokem k udržení pozitivního rozvoje destinace.

Co se Libochovic a Ploskovic týká, měly by více dbát a těžit ze své historie a pořádat více akcí nebo v rámci současných akcí, více dbát na svůj hlavní potenciál, a to právě svoji historii. Krom toho Libochovice mají potenciál též jako rekreační středisko s blízkou řekou Ohří, kde se v minulosti nacházely sluneční lázně, ale dnes tento druh turistiky zde chybí.

Problém s dostupností sídel by zřejmě vyřešily posílené autobusové či vlakové linky v době největšího zájmu o destinace, přesněji hlavní sezóny, a to nejen z okolních obcí kvůli parkování, ale též z větších blízkých měst. Veškeré turistické dění v oblasti a těchto destinacích by mělo být pečlivě monitorováno, především správné posouzení dat pro řízení

managementu turistické destinace může být výchozím bodem pro správné směřování budoucího vývoje.

6 Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zmonitorovat vývoj a chování turistických lokalit Ploskovice a Libochovice a zda současný vývoj koresponduje s dlouhodobými plány pro cestovní ruch, které byly vydány správou vyšších územních celků. Na základě výzkumu bylo dospěno k závěru, že obě lokality jsou turisticky aktivní, a že jejich přínos celkovému cestovnímu ruchu v oblasti je nepopiratelný. Chovají se v rámci svých geografických možností a ve svém chování ve vývoji cestovního ruchu nevybočují z nastaveného plánu.

Dalším cílem bylo zjistit v jaké fázi Butlerovi teorie o vývoji turistických destinací se obě lokality právě nacházejí. Na základě tedy již dříve popsáných výsledků bylo zjištěno, že Libochovice se nacházejí patrně na konci druhé fáze, tedy vtažení, a že je čeká pravděpodobně přerod do třetí fáze, tedy rozvoje. Ploskovice se v současnosti nacházejí ve druhé fázi, vtažení.

Na závěr je nutné říci, že rozvoj turismu v tomto regionu je poměrně obtížný a nevyvíjí se tak rychle jako v jiných částech republiky. Lze jen doufat, že se lokalitě podaří využít co nejvíce ze svého potenciálu, což může přinést mnoho dobrého místním obyvatelům a státu samotnému.

7 Summary

The research shows, more precisely, interviews with plant operators and research activities that the tourist infrastructure has developed positively over the years and has had positive results. It is evident that the area has great potential for the development of tourism, especially culturally cognitive species. Local government is aware of this potential and is trying to act in its best interest, both local and regional.

It is possible to observe the attendance rate of all the monuments analyzed here as the least successful year in 2013, which is probably due to the economic crisis around 2012, hypothesis 2 was thus confirmed (see page 34).

Hypothesis No. 1 was also confirmed, because the development of tourist infrastructure and events with slight deviations corresponds to the plan of the Ministry for Regional Development of the Czech Republic regarding tourism and also the plan for the development of this sphere of the Ústí Region.

The relevant value of the verification of these hypotheses must be taken with some distance, as it has already been mentioned in the work that a limited amount of information and data was obtained. Therefore, it cannot be said that destinations do not deviate from the idea of higher administrative units of the region or state without reservations.

8 Seznam použitých zdrojů a literatury

- 1) ATTL, Pavel a Petr STUDNIČKA. *Marketingová studie Litoměřicko se zaměřením na cestovní ruch*. Praha, 2009. Studie.
- 2) BLÍNA, Jan. Aktualizace *potenciálu cestovního ruchu v České republice* [online]. Brno, 2010 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.uur.cz/images/uzemnirozvoj/cestovniruch/potencialCR/PotencialCR-text.pdf>. Zpráva.
- 3) BUHALIS, D. Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*, 2000, Vol. 21, Issue 1, pp. 97-116. ISSN 0261-5177.
- 4) BUTLER, R. W. *Tourism Area Life Cycle* [cit. 2012-12-10]. Oxford: Goodfellow Publishers, 2011. Dostupné na WWW: http://www.ibtbl.co.uk/web_documents/tourism_area_life_cycle_original.pdf.
- 5) Butler, R.W. (2006c) *The Tourism Area Life Cycle Volume 2 Conceptual and Theoretical Issues*. Clevedon: Channelview Publications. ISBN 9781845410261.
- 6) Butler, R.W. (1980) *The concept of the tourist area life-cycle of evolution: implications for management of resources*. *Canadian Geographer* 24 (1), 5-12
- 7) COOPER, C. et al. *Tourism: principles and practice*. 2nd ed. Harlow: Longman, 1998. xxxiv, 530 s. ISBN 0-582-31273-6.
- 8) DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Velká turistická encyklopedie*. V Praze: Knižní klub, 2010. ISBN 978-80-242-1941-7.
- 9) *Destinační společnosti v České republice* [online]. Říjen 2009. Zpracovatel: DRING Consulting s.r.o [cit. 2012-06-20]. Dostupné na WWW: <http://www.socr.cz/assets/aktivita/informacni-misto-pro-podnikatele/44_destinacni-spolecnosti-v-cr.pdf>
- 10) ECO, Umberto. *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia, 1997. Velká řada (Votobia). ISBN 80-7198-173-7.
- 11) INDROVÁ, J. *Cestovní ruch (základy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 119 s. ISBN 978-80-245-1252-5.
- 12) Libochovice: *Vývoj a události Libochovic* [online]. Internet [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.libochovice.net/>

- 13) Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2014 - 2020*. Praha: MMRČR, 2014. ISBN 978-80-87147-40-5.
- 14) PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost cestovního ruchu*. 3. vyd., přeprac. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-329-1.
- 15) *Ploskovický čtvrtletník*. Ploskovice: Obecní úřad Ploskovice, 2010 - 2018, 8- 15(31 - 62).
- 16) *Strategie rozvoje turistického ruchu v Ústeckém kraji 2015–20*. Ústí nad Labem: SDF Group, 2014.
- 17) THEOBALD, William F. *Global Tourism*. 3. vyd., Burlington: Elsevier, 2005. ISBN 0-7506-7789-9.
- 18) *Vymezování destinace a formulace jejích charakteristik a organizace cestovního ruchu v destinaci*. Mmr.cz [online]. 2007 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/656473c9-3527-4007-aafd-b09f029ea418/GetFile2_3.pdf
- 19) VYSTOUPIL, Jiří. *Atlas cestovního ruchu České republiky*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2006. ISBN 80-239-7256-1.
- 20) WILLIAMS, Stephen. *Tourism geography: a new synthesis*. 2nd ed. London: Routledge, 2009. ISBN 978-0-203-87755-5.
- 21) ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.

9 Přílohy

Obr. 17: Státní zámek Libochovice

Zdroj: foto Dominik Vlasák 2019

Obr. 18: zámecká zahrada

Zdroj: foto Dominik Vlasák 2019

Obr. 19: kostel svatého Vavřince

Zdroj: foto Dominik Vlasák 2019

Obr. 20: Mariánský sloup na libochovickém náměstí

Zdroj: foto Dominik Vlasák 2019

Obr. 2: kostel Všech svatých

Zdroj: foto Dominik Vlasák 2019

Obr. 22: bunkr z dob první Československé republiky

Zdroj: foto Dominik Vlasák 2019

Obr. 23: galerie soch

Zdroj: foto Dominik Vlasák 2019

Obr. 24: busta J. E. Purkyně

Zdroj: foto Dominik Vlasák 2019

Obr. 25: Státní zámek Ploskovice

Zdroj: foto Dominik Vlasák 2019

Obr. 26: podloubí na zámku Ploskovice

Zdroj: foto Dominik Vlasák 2019